

Att skydda nationen genom den digitala medborgaren

En kvalitativ innehållsanalys om individualiseringen av ansvar i svensk myndighetskommunikation om digital säkerhet

Författare: Ida Blommé

Handledare: Oscar Larsson

Statsvetenskap med inriktning krishantering och säkerhet

Påbyggnadskurs HT25

Självständigt arbete, 15hp

Antal ord: 14 966

Abstract

This thesis explores how the Swedish Psychological Defence Agency presents and communicates about the individual citizen's responsibility for digital security through their official campaign "Don't be fooled". Moreover, it examines the underlying governance rationalities in the agency's campaign using a theoretical framework grounded in Foucault's governmentality, responsabilization, and moralization. To address this, the study employs a qualitative content analysis and an analytical framework grounded in Varaa's et al. (2006) five legitimation strategies, including normalization, authorization, rationalization, moralization, and narrativization. This framework is then applied to all the public material concerning the campaign, both the official website and the handbook. The analysis showed that the agency's campaign used a combination of legitimation strategies to present a normalized digital threat image reflected in a narrative of national values under threat, where the recipient is attributed a moral obligation to be vigilant of unconfirmed information, which is then further reinforced through the institutional authority of the agency. Moreover, the study demonstrates that the campaign presents the individual with an increasing responsibility to protect their own digital security and, by extension, the nation's security as well. From this analysis, it can be concluded that the agency's campaign communication individualizes and moralizes the citizens' responsibilities for digital security, which corresponds with the logics of neoliberal governance rationalities. The study contributes to the field of governmentality and responsabilization studies, which previously mainly has been analyzed in material contexts. Therefore, this study provides a new approach to the research field through its unique focus on moralization of citizen responsibility in the digital era.

Keywords: digital security, disinformation, governmentality, moralization, Psychological Defence Agency (Sweden), responsabilization

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Tidigare forskning.....	4
1.2 Bakgrund.....	8
1.3 Problemformulering.....	9
1.4 Syfte.....	9
1.5 Frågeställning.....	10
1.6 Avgränsning.....	10
1.7 Disposition.....	11
2. Teori	12
2.1 Foucaults styrningsrationalitet.....	12
2.2 Neoliberal styrningsrationalitet.....	13
2.3 Ansvarsförskjutning.....	14
2.4 Moralisering som social mekanism.....	14
2.5 Teoretisk sammanfattning.....	15
3. Metod	16
3.1 Kvalitativ innehållsanalys.....	16
3.2 Tillförlitlighet och äkthet.....	18
3.3 Operationalisering.....	19
3.4 Empiriskt material.....	21
4. Analys	24
4.1 Normalisering.....	24
4.2 Auktorisering.....	26
4.3 Rationalisering.....	27
4.4 Moralisering.....	28
4.5 Narrativisering.....	31
5. Diskussion	33
6. Avslutning	41
6.1 Slutsatser.....	41
6.2 Vidare forskning.....	44
7. Referenser	46
7.1 Litteratur.....	46
7.2 Empiriskt material.....	48

1. Inledning

Under de senaste decennierna har det traditionella säkerhetsperspektivet, där staten burit det primära ansvaret för skyddet av dess medborgare, successivt ersatts av en bredare och mer holistisk säkerhetsförståelse. För denna omorientering betonas innebörden av samhällssäkerhet och civilt engagemang, där den enskilde medborgaren förväntas vara en del av samhällets motståndskraft genom individuell beredskap och ansvarstagande. Samtidigt medför den parallellt pågående digitaliseringen att elektroniska nätverk och flöden rör sig gränsöverskridande och i realtid, vilket innebär att allt fler säkerhetsfrågor, som traditionellt sett befunnit sig i den materiella verkligheten, har förflyttats till den digitala sfären. I denna kontext, där alla samhällsnivåer är inkapslade i samma digitala system, integreras teknologiska strukturer med mänskliga beteenden, vilket medför att medborgarnas ansvarstagande för säkerhet får nya dimensioner utöver den traditionella civila beredskapen. Centrala myndigheter med fokus på cybersäkerhet och civil beredskap uppmanar därför i informationssatsningar och kampanjer till säkerhet och vaksamhet i medborgarnas vardagliga digitala handlingar, vilket internaliserar medborgarna i en ny statlig säkerhetslogik.

1.1 Tidigare forskning

Det forskningsfält som studien placerar sig inom är välstuderat, i synnerhet gällande ansvarsförskjutning av säkerhet och det medborgarideal som framställs i samband med detta. Oscar Larsson (2019; 2021) bidrar med analyser av hur den svenska säkerhets- och krisberedskapssynen har vidgats sedan 1990-talet, där den traditionella uppfattningen om staten som huvudansvarig för nationellt försvar har integrerats med den bredare förståelsen om samhällssäkerhet. Detta skapar en sammanflätad och bred säkerhetslogik, där den enskilde medborgaren tilldelas allt större ansvar för krisberedskap. Han visar att denna individualisering av beredskapsansvaret sker delvis genom politiska reformer, men framför allt genom statliga kommunikationsinsatser. Larsson menar att denna kommunikation är en slags normskapande insats och ett uttryck för liberal styrningsrationalitet, där staten ämnar navigera medborgarnas beteenden och handlingar i syfte att göra individen mer självständig vid störningar. Vid Larssons granskning av myndighetskommunikation, statliga offentliga utredningar samt propositioner uppenbarades en successiv omdefiniering av medborgarens roll i krishanteringssystemet – från ett skyddsobjekt under statens ansvar till en krismedveten aktör som bär det primära ansvaret för sin säkerhet. Han menar att denna utveckling av säkerhet konstruerar en ny idealmedborgare,

vars ledstjärnor är krismedvetenhet, solidaritet och ansvarstagande, där krisberedskap är en plikt och oförbereddhet är ett socialt svek. Larsson förhåller sig till den materiella sfären, men nämner inte den digitala dimensionen som under senare tid blivit alltmer central.

Ytterligare ett tidigare bidrag till forskningen om ansvarsförskjutningen inom krisberedskap är Linda Kvarnlöfs (2020) studie om hemberedskap och privatpersoners krishanteringsförmåga, vilket hon konstaterar har aktualiserats sedan 2010-talet. I samband med detta identifierar Kvarnlöf en tydlig trend i den svenska krisberedskapslogiken gällande ansvarsförskjutningen från stat till individ, där medborgarna förväntas vara förberedda och motståndskraftiga vid kriser, vilket framställer medborgarna som en nödvändig resurs i samhället. Kvarnlöf uppmärksammar att individer internaliseras i offentliga säkerhetsfrågor genom statliga kommunikationsuttryck och informationskampanjer, däribland Krisberedskapsveckan, broschyren *Om krisen eller kriget* kommer samt Dinsäkerhet.se. Myndigheternas informationsinsatser ämnar således tydliggöra ansvarsfördelningen mellan staten och individen, vilket ofta åstadkoms genom konstruerandet av föreställningar om den ideala, krismedvetna och kapabla medborgaren. Kvarnlöf menar att detta är en styrningsteknik, där kommunikativa verktyg används för att uppmuntra befolkningen att frivilligt anta rollen som idealmedborgare med ansvar för sin hemberedskap. Av den anledningen framhäver Kvarnlöf behovet av att förstå hur beredskapsansvaret konstrueras och framför allt fördelas till människor som inte besitter möjligheten att vara självständigt ansvariga till följd av sociala och strukturella orsaker.

Alexandra M. Friede (2025) genomförde en studie som undersökte finsk, lettisk och tysk risk- och ansvarskommunikation till sina respektive befolkningar med startår 2014 och särskilt fokus efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina år 2022. Friedes undersökning visade att i Finland arbetar staten med att förstärka redan befintliga narrativ om försvarsvilja och tillit, som i sin tur ämnar legitimera medborgarnas aktiva deltagande i totalförsvaret samt möjliggör kravställande på individuell beredskap och handlingskraftig vid kriser. I Lettland brukas riskkommunikation i syfte att bygga ett gemensamt narrativ om en fragmenterad befolkning med svag social sammanhållning som behövs enas för att vara motståndskraftiga och militärt förberedda. Tyskland konstruerar individens ansvar och uppmanar till personlig krisberedskap genom att dekonstruera det pacifistiska narrativ och den militära återhållsamheten som präglat landet sedan andra världskriget. Friedes jämförande studie visar att ansvarsförskjutningen mot medborgare anpassas efter nationella värdegrunder och historiska arv samt att normativ kommunikation används som ett styrningsverktyg för att införliva medborgaren i statens krisberedskap och

säkerhetsfrämjande insatser. Hennes studie betonar att ländernas medborgare gradvis har blivit medansvariga för den nationella säkerheten genom statlig riskkommunikation, vilket också skapar ett ideal om och förväntningar på den ansvarstagande medborgaren.

Vidare studerade Malin Ågren (2024) MSB:s användning av språkliga, auditiva och visuella element i deras videoburna kommunikation i syfte att undersöka ansvarsförskjutningen för krisberedskap från staten till individen, samt hur detta framställer medborgaren som en betydelsefull aktör för svensk nationell säkerhet. Från kommunikationen genom MSB:s videobaserade kanaler under åren 2011–2023 utläste Ågren en stegvis transformation av medborgaren från en passiv mottagare av säkerhet till en bärande nyckelroll i sitt beredskapsansvar. Hon menar att denna förskjutning har genomförts i flera etapper, varav den första verkade genom att indirekt normalisera katastrofer och framställa hot som oförutsägbara och oundvikliga, samtidigt som staten spelade en perifer och passiv roll i videorna. I den andra etappen identifierar Ågren en intensifiering av ansvarsförskjutningen till medborgarna, där individens agens mobiliserades genom känslor av plikt och gemenskap, vilket innebär att beredskap förknippas med god medborgaranda. Den sista etappen kännetecknas av ytterligare intensifiering av det medborgerliga ansvaret till följd av ökade säkerhetshot i samband med Covid-19-pandemin och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Ågren betonar att MSB:s videobaserade kommunikation använder emotionella narrativ och stark visuell dramaturgi för att mobilisera ansvarsfullt beteende och deltagande i frivilligorganisationer, vilket inkluderar individen direkt i beredskapen och förmedlar ett ideal om den förberedda, handlingskraftiga och ansvarstagande medborgaren. Samtidigt marginaliseras statens ansvar i videorna, vilket förstärker betoningen på individens ansvar och nödvändighet att bidra till krisberedskapen.

Ytterligare tillför Fredrik Bertilsson (2021) en studie inom det svenska psykologiska försvaret om statens användande av källkritik som ett styrningsverktyg i syfte att främja individens kritiska förmåga att tolka och värdera information samt öka det individuella ansvaret mot desinformation i en digital informationsmiljö. I samband med digitaliseringens snabba, öppna och svårkontrollerade informationsflöden ökar också exponeringsrisker för informationsmanipulering och desinformationsspridning. Detta innebär, enligt Bertilsson, att medborgaren tilldelas det primära ansvaret att upptäcka och bemästra falsk information, snarare än staten eller medierna. Detta härleder att individens källkritiska förmåga blir en nödvändig kompetens starkt förknippad med ett nationellt säkerhetspolitiskt intresse. Bertilsson tar stöd i ett foucauldianskt perspektiv för att påvisa hur källkritik fungerar som en teknik för

styrningsrationalitet, där staten försöker forma medborgarna till ansvarstagande beredskapssubjekt, i detta fall med uppgift att värna om skydd mot desinformationspåverkan. Han understryker att när medborgare uppmanas att vara källkritiska och förväntas bemästra digitala risker omformas de till aktiva bärare av nationell säkerhet, samtidigt som ansvaret avlastas från staten och de traditionella medierna.

Slutligen återfinns Mathias Cösters och Alf Westelius (2024) forskning som redogör för den teknologiska utvecklingen under de senaste decennierna, vilket har omstrukturerat samhällets politiska, sociala och ekonomiska ordning. De uppmärksammar att, i takt med att specialiseringen och komplexiteten ökar i samhället, blir allt fler samhällsfunktioner beroende av modern teknik och digitala innovationer, vilket medför potential för effektivisering, men även risker relaterade till nya sårbarheter. De raska tekniska framstegen har bland annat faciliterat snabb informationsspridning, mer effektiva och produktiva samhällsprocesser, automatiserad krisberedskap och krishantering samt ökad tillgänglighet. Dessutom har digitaliseringen även medfört en förändring av statliga kommunikationspraktiker, där digitala plattformar och sociala medier numer blir de primära kanalerna för förmedling av information direkt till medborgaren. I kontrast till detta kan digitaliseringen också medföra nya utmaningar tack vare dess inkapsling av olika samhällsnivåer – såsom stat, företag och medborgare – i samma digitala system. Denna ökade sammankoppling försätter samhället i en sårbar position gällande exponering för risker, däribland integritetsintrång, cyberangrepp och desinformation, som vidare kan sprida sig över flera system- och sektorsgränser.

Sammanfattningsvis är den tidigare forskningen enad om att det befintliga säkerhetslandskapet är i förändring, där den traditionella relationen mellan stat och medborgare gradvis omdefinieras. Larsson, Friede och Kvarnlöf påvisar den pågående individualiseringen av säkerhetsansvaret, där staten genom appeller och styrningstekniker gradvis förskjuter dess traditionella ansvar för nationell säkerhet till individnivå. Ågren redogör hur denna ansvarstillskrivande process legitimeras genom strategisk myndighetskommunikation, medan Bertilsson applicerar detta i den digitala informationsmiljön. Cöster och Westelius klargör den digitala och riskfyllda kontexten som ansvarskraven också opererar inom. Sammantaget konstaterar den tidigare forskningen att riskkommunikation är ett centralt verktyg för ansvarsförskjutningsprocessen, där individen motiveras att axla ett större ansvar för säkerhet och beredskap.

Trots omfattande forskning inom fältet av ansvarsförskjutning, riskkommunikation och digitaliseringens risker, existerar en kunskapslucka i skärningspunkten mellan de ovannämnda forskningsfälten. Den pågående ansvarsförskjutningen och digitaliseringens effekter har huvudsakligen studerats som separata fenomen, vilket uppenbarar behovet av studier som integrerar fälten och analyserar deras samverkan. I synnerhet saknas studier som undersöker hur denna ansvarsförskjutning av säkerhet i den digitala miljön kan materialiseras i svenska myndigheters kommunikationspraktiker i syfte att skapa ansvarstagande och digitalt motståndskraftiga individer. Med den tidigare forskningen som utgångspunkt, angår den föreliggande studien hur svenska myndigheter med särskilt uppdrag inom cybersäkerhet framställer den enskilde medborgarens förväntade ansvar att navigera bland hot och risker i den digitala domänen.

1.2 Bakgrund

Under de senaste decennierna har det svenska säkerhets- och risklandskapet genomgått omfattande förändringar, där nya risker och hot uppdagas i samband med globalisering, teknologisk utveckling och digitalisering, där dessa ofta är mer oförutsägbara, svårhanterliga och sprids snabbare än de klassiska säkerhetshoten (Johansson & Hassel, 2016). Ett brett spektrum av digitala och hybrida hot utgör idag en omfattande del av Sveriges moderna risk- och sårbarhetsbild, däribland cyberattacker, systemintrång och desinformationsspridning (Skr. 2024/25, s. 121). Detta, i samband med den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa, har medfört ett ökat behov av flexibla samhällen med en inneboende robusthet och anpassningsförmåga, vilket således framställer samhällssäkerhet som beroende av såväl statlig som individuell beredskap. Den enskilde medborgarens förmåga att bemöta och motstå störningar förstås bidra till att avlasta myndigheternas arbete och i förlängningen stärka samhällets motståndskraft (Bergström, 2016).

I den svenska kontexten återfinns Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) som utgör en central del av kärnan i statens samordning av digital beredskap, cybersäkerhet och strategisk kommunikation till befolkningen. Myndigheten inrättades år 2022 som respons på det försämrade säkerhetspolitiska läget, som i synnerhet präglades av komplexa hybridhot från främmande makter (SOU 2020:29). MPF:s mandat omfattar att samordna och utveckla arbetet gällande Sveriges psykologiska försvar för alla samhällsnivåer. Ett av deras främsta operativa uppdrag är att stärka samhällets förmåga att motstå otillbörlig informationspåverkan och

desinformation riktad mot svenska intressen. Myndigheten verkar därför bland annat genom vägledning, mediekampanjer och rapporter för att betona vikten av källkritik och mediekompetens för att förebygga att samhället påverkas av desinformation och psykologiska påverkansoperationer (MPF, 2025).

1.3 Problemformulering

Det forskningsfält som berör ansvarsfrågan för krisberedskap är väl utforskat, där tidigare forskning bland annat har fokuserat på och identifierat en pågående förskjutning av säkerhetsansvaret från stat till medborgare. Den tidigare forskningen har även belyst hur förskjutningen förmedlas och förstärks via myndighetskampanjer och statliga informationssatsningar, vilket vidare förstås upprätta ett nytt medborgarideal i form av den krisförberedda och ansvarstagande individen. Däremot har begränsad uppmärksamhet riktats mot det individuella säkerhetsansvaret i den digitala domänen och i synnerhet hur svenska myndigheter hanterar den nya digitala dimensionen av ansvarsfrågan i deras kommunikationspraktiker till befolkningen. Den föreliggande studien bidrar således till forskningen genom att göra en djupgående analys av hur Myndigheten för psykologiskt försvar framställer den enskilde medborgarens ansvar för digital säkerhet i deras kommunikationspraktiker riktade mot befolkningen.

1.4 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur statliga kommunikationspraktiker framställer det individuella ansvaret hos den enskilde medborgaren att ta en aktiv roll för digital säkerhet. Uppmärksamheten i studien riktar sig i synnerhet till en svensk myndighet med särskilt uppdrag inom cybersäkerhet och som aktivt kommunicerar med allmänheten, mer specifikt Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF). Genom att analysera myndighetens kommunikationspraktiker riktade mot befolkningen gällande frågor om digital säkerhet, utifrån teorin om den neoliberal styrningsrationalitetens ansvarsförskjutning, bidrar studien med en undersökning om hur deras kommunikation förhåller sig till ansvarsfrågan och den roll som individen tillskrivs i en bredare nationell digital säkerhetslogik.

1.5 Frågeställning

Hur framställs individens ansvar i Myndigheten för psykologiskt försvars kommunikation om digital säkerhet?

1.6 Avgränsning

Denna studie avgränsas till att undersöka Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) och deras främsta kampanj riktad till privatpersoner sedan deras inrättande 2022: "Bli inte lurad".

Myndigheten valdes till följd av deras unika mandat och särskilda uppdrag att leda och utveckla det svenska psykologiska försvaret, vilket innefattar att stärka samhällets motståndskraft i mötet med otillbörlig informationspåverkan och desinformation. Kampanjen, som också lanserades 2022 och är aktiv än idag, valdes eftersom den är en av myndighetens mest omfattande och publikt riktade informationssatsningar. "Bli inte lurad" är uttryckligen utformad för att öka privatpersoners digitala kompetens i syfte att stärka samhällets motståndskraft mot digitala hot (MPF, u.å-b). Denna direktadressering av budskap till allmänheten är därmed betecknande för MPF. Kampanjen ligger även i linje med MPF:s uppdrag att tillhandahålla medborgarna med verktyg för att kunna motstå otillbörlig informationspåverkan, framför allt genom kunskapsspridning i form av utbildningar och övningar (SOU 2020:29). Således utgör kampanjen en brygga mellan befolkningen och myndighetens, och i förlängningen statens, expertkunskaper och målsättningar. Samtidigt förenar kampanjen en övergripande nationell säkerhetskommunikation med ett särskilt fokus på individens digitala ansvarstagande, vilket gör MPF:s kommunikation i kampanjen "Bli inte lurad" särskilt relevant för studiens forskningsfråga och syfte gällande ansvarsförskjutning och medborgarrollen i den riskfyllda digitala domänen.

Studien ämnar inte behandla andra aspekter av totalförsvaret som inte faller inom myndighetens specifika uppdrag. Därtill exkluderas andra kampanjer om cybersäkerhet som riktas till befolkningen, men genomförda av andra myndigheter eller statliga initiativ. Detta möjliggör för en djupgående analys med särskilt fokus på MPF, som nyinrättad myndighet, och deras bidrag i frågan. Studien avser inte heller avlägga en värdering i effekterna eller mottagarperspektivet hos befolkningen, utan enbart analysera MPF:s kommunikativa innehåll i kampanjen.

1.7 Disposition

Föreliggande studie består av sju kapitel. Studien fortsätter, i det andra kapitlet, med en genomgång av det teoretiska ramverket, där teorin om neoliberal styrningsrationalitet med tillhörande begrepp ansvarsförskjutning och moralisering redogörs för. Därefter, i det tredje kapitlet, avhandlas det metodologiska tillvägagångssättet. Där inbegrips en motivering för metodvalet av kvalitativ innehållsanalys, en presentation av det empiriska materialet samt frågeställningens operationalisering. I det efterföljande kapitlet presenteras analysen av det empiriska materialet som kategoriseras utefter operationaliseringens struktur. Därefter, i det femte kapitlet, förs en diskussion om analysens fynd, däribland dess implikationer och återkoppling till det teoretiska ramverket. I det sjätte kapitlet redovisas slutsatserna och studiens empiriska bidrag, inklusive ett uppslag för vidare forskning. Det sjunde och avslutande kapitlet presenterar studiens källor, uppdelade efter litteratur och empiriskt material.

2. Teori

I detta kapitel presenteras studiens teoretiska utgångspunkter. Studiens teori grundar sig i Michel Foucaults styrningsrationalitet, vars bakgrund och epistemologiska antaganden inledningsvis redogörs för. Därefter introduceras den neoliberal aspekt av styrningsrationalitet, med tillhörande relevanta begrepp om ansvarsförskjutning och moralisering.

2.1 Foucaults styrningsrationalitet

Governmentality, hädanefter den svenska översättningen “styrningsrationalitet”, är ett begrepp identifierat och myntat av Michel Foucault under hans föreläsningar vid Collège de France, närmare bestämt i samlingen *The Birth of Biopolitics* från 1979 (Clegg, 2019; Nilsson, 2018). Begreppet har uppkommit som en syntes av Foucaults tidigare forskning om biopolitisk, suverän och disciplinär makt, där styrning inte endast förstås utövas vertikalt, utan även horisontellt i en väv av relationer (Dean, 2010; Lorenzini, 2023; Lemke, 2002). Foucault har vävt samman “government” (styrning) och “mentality” (mentalitet) till ett kritiskt ramverk för att analysera modern maktutövning (Clegg, 2019; Lorenzini, 2023). Således förstås styrningsrationalitet inte endast som statens maktutövning över medborgare, utan snarare som ett bredare nätverk av tekniker, praktiker och kunskaper som tillsammans formar människors beteenden.

Foucaults styrningsrationalitet skiljer sig därför från de traditionella styrningsformerna, som i huvudsak byggde på suveränitet, disciplin och tvång. I stället framhävs vikten av att styra människor till att styra sig själva, eller som Foucault uttrycker det “conduct of conduct” (Brady, 2014, s. 18; Dean, 2010, s. 17). Denna metod fungerar genom att strukturera möjliga handlingsfält för andra, vilket sker genom tre sammanlänkade processer (Clegg, 2019; Foucault, 1982; Davoudi, 2016; Li, 2008). Det första steget involverar att upprätta praktiker och idéer, baserat på kulturella normer, institutioner och sociala grupper, vilket människor börjar normalisera och ta för givet (Clegg, 2019). Därefter implementeras kunskap via ett kunskap-makt-nexus, där experter, akademiker och lärda professioner definierar vad som är sant och normalt. Till följd av de föregående stegen påbörjas utvecklingen av den styrda individens identitet i det tredje steget, där varje individ blir en aktiv och självstyrande aktör (Clegg, 2019). Sammantaget verkar dessa processer tillsammans för att forma och uppmuntra ett särskilt beteende genom att påverka människors tankar, val, handlingsutrymmen och självförståelser med hjälp av normer, expertråd, kunskapssystem och diskurser. Detta sammanflätar personliga

ambitioner med statens målsättningar, där människor frivilligt agerar i enlighet med statliga ambitioner, snarare än av tvång eller underordning. Makt, enligt Foucault, utövas således genom självstyrning, där individer anses vara fria och ansvarstagande, men samtidigt styrbara och autonoma subjekt, som agerar inom en förutbestämd ram av normer och mål (Clegg, 2019; Lemke, 2002).

2.2 Neoliberal styrningsrationalitet

Medan Foucaults styrningsrationalitet i bred bemärkelse beskriver hur modern makt verkar genom relationer och formandet av subjektet, framgår det att neoliberalismens politiska idéer omorienterar styrningens tekniker och maktutövande. Foucault framhäver att den neoliberal ideologin inte bör förstås som statens maktmässiga reträtt, medan marknaden och individen tilldelas mer ansvar. I stället menar han att neoliberalism innebär att staten förändrar sin styrning, där traditionella och tvingande tekniker ersätts med indirekta metoder som får individer att styra sig själva (Lemke, 2002). Således minskar inte makten, utan den sprids ut, verkar på avstånd och blir mer genomträngande via subjektets egen självförvaltning. Detta blev en central utgångspunkt för fler samhällsteoretiker att vidareutveckla Foucaults begrepp i samband med neoliberalisms ideal. Styrningsrationalitet inom ett neoliberalt ramverk betonar att individer är “homo oeconomicus” eller “entrepreneurs of their selves”, vilket innebär att de själva bär ansvaret att förvalta sin framgång och optimera sina liv enligt marknadens villkor (Brady 2014, s. 20; Clegg, 2019, s. 267). Denna neoliberal rationalitet institutionaliserar individuellt ansvar, företagsamhet och konkurrens, och därigenom styr medborgare sig själva i enlighet med större samhälleliga mål (Joseph, 2013). Således omdefinieras medborgarens roll inom den neoliberal styrningsrationaliteten från ett socialt medborgarskap med skyldigheter kopplat till den kollektiva gemenskapen, till ett aktivt medborgarskap, där medborgarens karaktär definieras av individuellt ansvarstagande, konkurrenskraft och företagsamhet (Rose & Miller, 2010, s. 298; Joseph, 2013, s. 42). Denna styrningsrationalitet framhåller individer som subjekt som förväntas vara ansvarsbärande, konkurrerande, självstyrande och flexibla, medan staten möjliggör denna självstyrning genom organisering av institutionella villkor. Detta omdefinierar relationen mellan stat och medborgare, där individens entreprenörsbild, ökade ansvarsfördelningen och frihet även medför att krisberedskap och säkerhet individualiseras (Lemke, 2002).

2.3 Ansvarsförskjutning

Inom den neoliberal styrningsrationaliteten är responsabilization, hädanefter den svenska översättningen “ansvarsförskjutning”, en central teknik för att omdefiniera relationen mellan stat och medborgare. Ansvarsförskjutning är en process som systematiskt förflyttar statens traditionella ansvarsområden till enskilda individer och andra aktörer (Rådestad & Larsson, 2018). Foucault menar att moderna samhällen ofta förlitar sig på detta decentraliserade system, där självstyrande aktörer förväntas axla ansvaret för sin respektive del av samhällsskyddet och således vidta åtgärder och förberedelser för att vara i krisberedskap (Nilsson, 2018).

Ansvarsförskjutningen av krisberedskap bygger på en konstruktion av ett motståndskraftigt subjekt som förväntas vara autonom, rationell och ansvarstagande i syfte att självmant kunna hantera krissituationer och stunder präglade av osäkerhet, utan att förlita sig på statens skydd. Det är genom ansvarsförskjutning som övergången sker från ett “expectational citizenship”, där medborgaren emotser statligt skydd, till “aspirational citizenship”, där individen förväntas hantera störningar självständigt (Davoudi 2016, s. 12). Ansvarsförskjutning är således ett strategiskt verktyg som opererar genom att individen internaliseras i statens budskap om personlig motståndskraft, vilket används i syfte att individualisera ansvaret för personlig trygghet och bredare samhällssäkerhet. När staten överför sina traditionella ansvarsområden och uppmanar medborgarna till krisberedskap och motståndskraft vid störningar, konstrueras ett nytt medborgarideal – den resilienta och krismedvetna medborgaren (Larsson, 2021).

2.4 Moralisering som social mekanism

Ytterligare ett centralt begrepp kopplat till ansvarsförskjutning inom den neoliberal styrningsrationaliteten är moralization, hädanefter den svenska översättningen “moralisering”. Moralisering avser den sociala process som granskar beteenden och ageranden, varpå det sker en bedömning utifrån ett kontinuum som spänner från moraliskt riktiga beteenden till tilltagande grader av omoraliskt och felaktigt uppförande (Hunt, 2003). Moralisering upprättar en normativ standard mot vilken den enskilda individen kan granska sitt eget beteende, men även övervaka och hålla andra individer ansvariga för samma normativa standard (Hunt, 2003; Lemke, 2019). Moralisering, i denna kontext, fungerar som ett medel för konformitet och normalisering, där avvikelser klandras. I synnerhet vid tillskrivandet av säkerhetsansvar till individnivå införlivas en moralisk dimension i disciplineringen av var medborgares förmåga att hantera störningar och bidra till den bredare samhällssäkerheten, vilket innebär att individens beteende kan kontrolleras

genom social granskning, snarare än juridiskt tvång (Lemke, 2019). Detta medför att staten gradvis avlägsnas som säkerhetsgarant och att det traditionella förhållandet mellan stat som övervakare av medborgare ersätts av interpersonella relationer medborgare emellan. Dessa medborgerliga relationer kan agera sociala kontrollmekanismer av individuell efterlevnad av statens önskade beteende, där de oförberedda singulariseras och döms utifrån deras bristande förmåga och oansvarsfullhet. Moraliseringsprocessen positionerar ansvarsfulla individer mot kontrastpunkten i de moraliskt avvikande "harmful others" (Hier, 2008, s. 174). Det innebär att individen som är självständig, ansvarstagande och handlingskraftig vid kriser framställs som en god och moralisk medborgare, medan de som misslyckas med att vidta riskförebyggande åtgärder anses vara en belastning och börda för samhället som utnyttjar de ansvarsfulla. Således framställs vissa egenskaper som moraliska skyldigheter mot samhället, vilket härleder en exkluderande logik, där de individer som saknar förutsättningarna för detta stigmatiseras.

2.5 Teoretisk sammanfattning

Teorin om styrningsrationalitet erbjuder ett analytiskt ramverk för att undersöka hur modern styrning utövas, där den verkar genom att forma individens beteende, förståelse och handlingsmönster, snarare än genom direkt tvång och statlig kontroll. Foucaults "conduct of conduct" betonar att styrning och maktutövning i moderna samhällen verkar genom att konstruera ramar och villkor inom vilka medborgarnas beteenden formas i linje med politiska mål, samtidigt som de uppfattas som autonoma och fria. Den neoliberala orienteringen av styrrationalitet betonar att staten styr på avstånd genom att mobilisera individens självstyrning och frihet. Därigenom blir föreställningen om ett ansvarstagande och krisberett subjekt avgörande. Begreppen ansvarsförskjutning och moralisering understödjer styrningsrationalitetens logik eftersom de synliggör ansvarsöverföringen från statlig till individuell nivå, vilket samtidigt framförs som en moralisk skyldighet, snarare än ett politiskt beslut. Sammantaget bidrar teorin med en förståelse av den politiska maktutövningens utformande av önskvärda medborgare och hur individens ansvarstagande och krismedvetenhet blir en central del av den nationella beredskapen.

3. Metod

Föreliggande kapitel redogör för studiens metodologiska tillvägagångssätt, däribland en kritisk avvägning av metodens för- respektive nackdelar, givet studiens forskningsfråga och syfte. Vidare i kapitlet beskrivs studiens operationalisering och en diskussion gällande studiens tillförlitlighet och äkthet. Avslutningsvis presenteras det empiriska materialet som studien avser analysera, med tillhörande urvalsprocess inklusive dess begränsningar.

3.1 Kvalitativ innehållsanalys

För att besvara studiens forskningsfråga, gällande hur myndighetskommunikation framställer medborgarens ansvar kring digital säkerhet, genomförs en teorikonsumerande empirisk undersökning med en deduktiv kvalitativ innehållsanalytisk metod. Denna metod är förankrad i en interpretivistisk vetenskapsteori, där tonvikten är placerad i att förstå sociala fenomen, kontexter och subjektiva upplevelser (Klingberg & Hallberg, 2021). En innehållsanalys med kvalitativ infallsvinkel är en vanlig textanalytisk metod som syftar till att söka efter och redogöra för vad texten framställer som relevant, i synnerhet de skildrade prioriteringarna och framförda värderingar samt hur idéer sammanhänger (Bryman, 2018; Boréus & Kohl, 2018). Ett kvantitativt angreppssätt, som snarare lägger tonvikten på statistiska samband och frekvenser, hade kunnat genomföras med en liknande studie om det empiriska materialet hade varit större (Esaiasson et al., 2024). Däremot, eftersom den föreliggande studiens syfte är att undersöka hur MPF:s kommunikation i dess informationskampanj förhåller sig till ett individuellt ansvar hos den enskilde medborgaren att ta en aktiv roll för digital säkerhet, anses den kvalitativa ansatsen mer lämplig sedd till ett bredare utrymme för omfattande tolkning och diskussion.

En kvalitativ innehållsanalys fokuserar på en djupgående förståelse av ett fenomenets mening, processer och kontext, snarare än generaliserbara slutsatser (Bryman, 2018; Klingberg & Hallberg, 2021). En kvalitativ innehållsanalys arbetar genom att systematiskt kategorisera textinnehåll i syfte att konsekvent och automatiserat kunna undersöka stora mängder material (Boréus & Kohl, 2018). Mer specifikt skapas systematiska beskrivningar av den kvalitativa datan, där materialet successivt kategoriseras baserat på en precision av centrala meningsenheter, varpå de sedan tilldelas koder och kategoriseringar samt presenteras i ett kodschema (Esaiasson et al., 2024; Boréus & Kohl, 2018; Klingberg & Hallberg, 2021). Dessa meningsenheter är de meningsbärande delarna av texten, vilket innebär de ord, fraser eller meningar som har ett

gemensamt innehåll och relevans för studiens forskningsfråga (Klingberg & Hallberg, 2021). På denna meningsenhet appliceras en kod, vilket agerar som en beskrivande etikett för enhetens innehåll och dessa kan grupperas i en kategori baserat på likheter och skillnader mot andra koder (Klingberg & Hallberg, 2021). Kodning och kategorisering sker huvudsakligen på en manifest nivå, vilket innebär att det främst berör det explicit uttalade och synliga i texterna (Esaiasson et al., 2024; Klingberg & Hallberg, 2021). Ett tema är den röda tråden eller underliggande betydelsen i texten, vilket nås genom en latent analysnivå, där de bakomliggande antaganden och betydelser som materialet implicerar tolkas (Esaiasson et al., 2024; Klingberg & Hallberg, 2021).

En kvalitativ innehållsanalys erbjuder flera betydande fördelar, däribland att den är flexibel i sin tillämpning, vilket innebär att den är användbar för olika typer av material, ämnesområden och forskningsinriktningar (Boréus & Kohl, 2018). Metoden är även användbar sedd till att den kan genomföras med en manifest och latent analysnivå, vilket härleder en bred förståelse av texten genom både dess explicita innehåll, men även underliggande budskap och implicita dimensioner (Denscombe, 2018). Innehållsanalysen tillåter tolkning av det empiriska materialet på olika abstraktionsnivåer, vilket möjliggör identifierandet av bredare teman, sammanhang och mönster som inte är direkt synliga i texten (Klingberg & Hallberg, 2021). Metoden är fördelaktig sedd till dess hanteringsförmåga av komplexitet och tolkning av kontexter, attityder och erfarenheter. Tillvägagångssättet för en kvalitativ innehållsanalys använder sig av strukturerad och systematisk kodning och kategorisering, vilket ökar studiens transparens och således trovärdighet (Denscombe, 2018).

Vidare tillkommer även metodologiska begränsningar med en kvalitativ innehållsanalys som bör tas i beaktning. Ett hinder är metodens tillvägagångssätt som bygger på att kodschemat styr analysens uppmärksamhet, vilket innebär att meningsenheterna lyfts ur deras ursprungliga sammanhang och således riskerar texterna att tappa sin talan om helhetsperspektivet och det större sammanhanget (Boréus & Kohl, 2018; Denscombe, 2018). Detta är i synnerhet problematiskt med texter som uttrycker subtila innebörder. Dessutom innebär kvalitativa innehållsanalys ofta ett omfattande kodningsarbete, vilket är tidskrävande och ställer krav på noggrannhet (Boréus & Kohl, 2018). Dessutom återfinns risken för att forskarens egna perspektiv, antaganden och bakgrund genomsyrar och påverkar analysen av materialet, vilket minskar studiens objektivitet och reliabilitet. Denna risk är särskilt påtaglig vid deduktiva analyser eftersom förutbestämda kodscheman kan råka styra tolkningen av materialet till att passa i kategorierna (Klingberg & Hallberg, 2021). Ytterligare är forskaren begränsad till omfattningen

av det kvalitativa materialet, vilket härleder att resultaten är begränsade i sin generaliserbarhet utanför dess specifika kontext (Denscombe, 2018).

Sammantaget tillhandahåller den kvalitativa innehållsanalysen en användbar metodologisk ansats, med styrkor som innefattar flexibilitet, struktur och möjlighet till en djupgående analys, men svagheter i dess begränsade generaliserbarhet och tolkningens inneboende subjektiva karaktär. Den föreliggande studien ämnar minska risken av de ovannämnda metodologiska begränsningarna genom ett strukturerat, systematiskt och reflexivt arbetssätt som präglar analysprocessen. Därtill dokumenteras kodningsarbetet utförligt och noggrant, där ett tydligt kodschema möjliggör att både följa och granska resultaten. Därtill betonas att kodschemat inte är ett rigid verktyg, utan ett dynamiskt medel som tillåts revidering och omformningen till analysens struktur. Dessutom sker en kontinuerlig återkoppling till det empiriska materialet, vilket säkerställer att textens betydelse inte plockas godtyckligt ur dess sammanhang. Slutligen hanteras forskarens subjektiva förståelse genom aktiv självreflexion, där egna antaganden kontinuerligt synliggörs och granskas genom ett systematiskt kodningsarbete och en transparent metodbeskrivning.

3.2 Tillförlitlighet och äkthet

Validitet och reliabilitet är viktiga kvalitetssäkrande aspekter när forskning bedrivs, särskilt i kvantitativa undersökningar (Bryman, 2018). Däremot argumenterar vissa kvalitativa forskare att dessa begrepp är av lägre relevans för kvalitativ forskning då mätningar oftast inte är det primära intresset samt att det inte finns en absolut sanning om den sociala verkligheten, utan snarare flera olika beskrivningar. Av den anledningen kan alternativa kvalitetssäkrande kriterier användas vid bedömningen av kvalitativa studier, däribland tillförlitlighet och äkthet, där tillförlitlighetskriteriet innefattar fyra underkategorier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten att styrka och konfirmera (Bryman, 2018, s. 467). Trovärdighet handlar om forskningens acceptans ur läsarens perspektiv, vilket bland annat inbegriper att forskningen är utförd i enlighet med existerande regelverk samt säkerställandet av respondentvalidering, vilket handlar om att resultaten redovisas till och bekräftas av de personer som befinner sig i den studerade sociala verkligheten. Överförbarhetskriteriet avgör huruvida den utförda forskningen även gäller i andra kontexter och tidsrymder, utöver de specifikt studerade förhållandena. Således uppmanas forskaren att producera täta beskrivningar om studiens kontextuella detaljer. Vidare handlar pålitlighet om ett granskande synsätt som säkerställer en tillgänglig och fullständig redogörelse

för forskningsprocessens alla faser. Slutligen återfinns det sista delkriteriet om möjlighet att styrka och konfirmera, vilket innebär att forskaren ska agera i god tro och inte medvetet låta personliga övertygelser eller erfarenheter påverka forskningens utförande. Utöver dessa fyra tillförlitlighetskriterier återfinns äkthetskriteriet, vilket främst berör huruvida forskning har skildrat en rättvis bild av den studerade verkligheten (Bryman, 2018).

3.3 Operationalisering

Operationalisering syftar till att tilldela operationella indikatorer till teoretiska definitioner för att göra de mätbara (Esaïasson, 2024). Den föreliggande studien ämnar studera hur Myndigheten för psykologiskt försvar framställer individens ansvar för digital säkerhet, vilket medför att teorin om styrningsrationalitetens ansvarsförskjutning måste göras mätbar. Valet att operationalisera begreppet ansvarsförskjutning, framför styrningsrationaliteten i sin helhet, grundas i att teorin om styrningsrationalitet kan kritiserats för att vara metodologiskt svårfångat och i behov av att kompletteras med tydliga analytiska verktyg (Rose & Miller, 2010). Således operationaliseras ansvarsförskjutning eftersom den konkretiserar styrningsrationalitetens perspektiv och möjliggör för en konsekvent metod och empiriskt förankrad analys. Detta sker genom Vaaras, Tienaris och Laurilas (2006) fem legitimeringsstrategier: normalisering, auktorisering, rationalisering, moralisering och narrativisering. Författarna hävdar att dessa strategier skapar legitimerande diskurser som både naturaliserar och institutionaliserar förändringar. Studiens operationalisering definierar och preciserar vardera legitimeringsstrategi samt tilldelar tydliga analytiska indikatorer med avsikt att möjliggöra systematisk och strukturerad kodning av det empiriska materialet.

Normalisering är den första av Vaaras et al. (2006, s. 797–798) legitimerande strategier. Den syftar till att framställa ett fenomen som normalt, naturligt eller rutinmässigt. Strategin ämnar legitimera något genom exemplifiering, jämförelser eller referenser. Denna process kan antingen vara retrospektiv, vilket innebär att den refererar till liknande historiska fall, eller prospektiv, vilket menar att den gör prognoser om framtidens utveckling. Oavsett hur den tar sig uttryck verkar strategin genom att placera fenomenet i ett naturligt kontinuerligt mönster i ett större utvecklingsled, vilket sker i syfte avdramatisera förändringen och således minska uppfattningen om avvikelse och radikalitet. Centrala indikatorer till normaliseringsstrategin är exemplifieringar till tidigare fall, referenser till samtida fall och prognoser om förväntade fall.

Vidare återfinns den andra legitimeringsstrategin som är auktorisering (Vaara et al., 2006, s. 790–800). Den ämnar skapa legitimitet genom att åberopa aktörer med särskild sakkunskap, auktoritet eller makt inom det aktuella ämnet. Bland dessa auktoriteter återfinns politiker, forskare, experter, myndigheter och analytiker. Denna process fungerar genom att skapa ett intryck av att fenomenet stöds av objektiva bedömningar eller etablerad kunskap, vilket medför en legitimitet till det aktuella fenomenet. Auktorisering verkar även genom att tilldela selektivt tolkningsföreträde, där stödjande röster åberopas frekvent och återkommande, medan kritiska perspektiv marginaliseras. Centrala indikatorer till auktoriseringsstrategin är hänvisningar till sakkunniga, experter eller organisationsföreträdare, samt att dessa referenser är återkommande.

Vaaras et al. (2006, s. 800–801) tredje legitimeringsstrategi är rationalisering. Strategin grundar sig i en ekonomisk-rationell logik, där den legitimerar genom att poängtera den kalkylerbara nyttan och effektiviteten samt de nödvändiga ekonomiska konsekvenserna av det aktuella fenomenet. Rationalisering bygger på objektivitet givet marknadens villkor, där ett intryck av legitimitet skapas genom faktaorienterade och nytto-baserade argument. Centrala indikatorer till rationaliseringsstrategin är referenser till ekonomiska kalkyler och framhävandet av objektiva finansiella fördelar.

Ytterligare återfinns legitimeringsstrategin moralisering (Vaara et al., 2006, s. 801–802). Denna strategi är verksam genom värdeomdömen, där det aktuella fenomenet legitimeras genom att framställas som rätt och önskvärt i enlighet med rådande normativa principer om hur en aktör bör agera. Moraliseringsstrategin kan även användas för att delegitimera, där fenomenet kritiseras som normbrottsligt eller moraliskt tvivelaktigt. Moralisering placerar det aktuella fenomenet eller förändringen i en värdehierarki som värdesätter vissa intressen som mer legitima än andra, vilket i grunden bygger på föreställningen av normativa dikotomier. Centrala indikatorer till moraliseringsstrategin är användandet av normativa omdömen, hänvisning till kollektiva värden och referenser till etiska dikotomier.

Den femte och sista av Vaaras et al. (2006, s. 802–804) legitimeringsstrategier är narrativisering. Den syftar till att skapa legitimitet genom personifiering, berättelser och dramaturgiska verktyg. Mer specifik verkar strategin genom att inkapsla det aktuella fenomenet eller förändringen i en berättelse med personifierade roller, meningsfull utvecklingslinje och tydlig dramaturgi. I dessa berättelser ligger ofta fokus på porträtteringen av hjältar och skurkar eller vinnare och förlorare, vilket bidrar till att göra händelseförloppet mer begripligt, intuitivt och affekt-laddat för publiken.

Centrala indikatorer till narrativiseringsstrategin är personifiering av nyckelaktörer med hjälte- och skurknarrativ samt förekomsten av dramaturgiska element.

Följande tabell sammanställer Vaaras et al. (2006) fem legitimeringsstrategier med deras tillhörande indikatorer.

Dimension	Indikatorer
Normalisering	<ul style="list-style-type: none"> • Exemplifiering till historiska fall • Referens till relevanta samtida fall • Prognos om framtida fall
Auktorisering	<ul style="list-style-type: none"> • Hänvisning till sakkunniga, experter eller organisationsföreträdare • Upprepning av tidigare källor
Rationalisering	<ul style="list-style-type: none"> • Hänvisning till ekonomiska kalkyler • Framhävning av finansiella fördelar
Moralisering	<ul style="list-style-type: none"> • Användning av normativa omdömen • Hänvisning till kollektiva värden • Referenser till etiska dikotomier
Narrativisering	<ul style="list-style-type: none"> • Personifiering av nyckelaktörer med hjälte- och skurknarrativ • Förekomst av dramaturgiska element

3.4 Empiriskt material

Studiens empiriska material utgörs av Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) kampanj “Bli inte lurad”, vilket är en informationssatsning i syfte att förbättra och förstärka befolkningens förmåga att identifiera och motstå digital manipulation, desinformation och andra påverkansförsök. Kampanjen, som lanserades den 23 maj 2022, består av olika komponenter, däribland en handbok riktad till privatpersoner samt allt tillhörande publikt kampanjmaterial

publicerat på deras officiella webbplats Bliintelurad.se. Webbsidan, som är kampanjens centrala nav, består av statistiska informationssidor, begreppslistor, praktiska råd och checklistor. Sammantaget erbjuder kampanjmaterialet ett rikt empiriskt underlag för att undersöka studiens syfte om hur MPF förhåller sig till digital säkerhet och individens ansvar i detta.

Urvalsprocessen av det empiriska materialet grundar sig i det ursprungliga valet av Myndigheten för psykologiskt försvar som studieobjekt. Myndigheten valdes med anledning av dess nyliga inrättning år 2022 samt deras uttryckliga och unika uppdrag att identifiera, motverka och stärka befolkningens motståndskraft mot informationspåverkan i den digitala miljön. Det empiriska materialet, bestående av allt befintligt material från MPF relaterat till kampanjen "Bli inte lurad", valdes eftersom det är myndighetens största och mest omfattande kommunikationsinsats sedan dess inrättande samt att den riktas särskilt till privatpersoner. Dessutom är kampanjens innehåll, inbegripet konkreta rekommendationer och pedagogiskt material, särskilt relevanta för studiens syfte eftersom det är explicit myndighetskommunikation om hur medborgaren bör agera i en osäker digital miljö. Urvalet och insamlingen av kampanjmaterialet genomfördes genom att kartlägga allt publikt och tillgängligt material på kampanjens webbsida samt relevant nedladdningsbart material. Sammantaget erbjuder denna totalundersökning av kampanjen "Bli inte lurad" ett rikt empiriskt underlag som möjliggör en valid analys av myndighetens förhållningssätt till individens ansvar och roll för digital säkerhet.

Trots det empiriska materialets fullständighet och relevans för studiens syfte, medförs också vissa begränsningar, däribland att kampanjen "Bli inte lurad" är aktivt pågående under forskningsprocessen, vilket härleder att studien endast omfattar det kampanjmaterial som finns tillgängligt vid insamlingstillfället. Materialet begränsas till den digitala version som är åtkomligt vid insamlingstillfället, och kan således inte beakta att digitalt innehåll förändras över tid eller att nytt kampanjmaterial kan lanseras i efterhand. Vidare ingår inte material från myndighetens interna strategiska överväganden, målgruppsanalyser eller planeringsdokument, utan endast det material som MPF avsiktligt kommunicerar utåt, vilket begränsar insikten i myndighetens faktiska intentioner. Trots de ovannämnda begränsningarna bedöms materialet vara innehållsmässigt representativt och tidsmässigt aktuellt för studiens övergripande syfte och frågeställning.

I empiriska studier är det betydelsefullt att välja material med hög trovärdighet, vilket kräver en källkritisk reflektion av materialurvalet. Kvaliteten på den föreliggande studiens empiriska

material har bedömts utifrån fyra centrala källkritiska kriterier: autenticitet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet (Bryman, 2018, s. 657). Autenticiteten, som berör materialets ursprung och äkthet, är hög i denna studie eftersom materialet är både producerat och publicerat av Myndigheten för psykologiskt försvar. Trovärdighet handlar om materialets eventuella förvrängningar eller felaktigheter, vilket är något som krävs analytisk medvetenhet om eftersom kampanjen är utformad med en styrande funktion, snarare än en objektiv beskrivning av verkligheten. Således måste trovärdigheten beaktas i relation till materialets syfte, däribland att informationen kan vara strategiskt formulerad och selektiv i syfte att förstärka utvalda budskap och således påverka mottagaren. Representativitet berör materialets typicitet för den kategori det tillhör, vilket säkerställs eftersom kampanjen är myndighetens publika och mest omfattande kommunikationssatsning. Av den anledningen kan kampanjmaterialet bedömas vara representativt för MPF:s externa kommunikation gällande säkerhet och ansvar. Emellertid representerar inte kampanjen hela myndighetsverksamheten eller deras andra kommunikationsinsatser, vilket gör att studien begränsas i dess förklaringskraft till enbart denna kampanj. Meningsfullheten, som avser huruvida materialet är begripligt och tydligt, är hög för studiens material eftersom kampanjen är anpassad till att nå en bred allmänhet, där den kännetecknas av lättillgängligt och klart språk samt visuella exempel. Sammantaget anses det utvalda empiriska materialet vara väl lämpat och analytiskt fruktbart för studiens syfte.

4. Analys

I detta kapitel presenteras analysen av studiens empiriska material enligt metoden kvalitativ innehållsanalys. Analysen följer operationaliseringens struktur, där vardera legitimeringsstrategi redogörs för i enlighet med tillhörande indikatorer.

4.1 Normalisering

Normaliseringsstrategin ämnar framställa ett fenomen som naturligt eller rutinmässigt. I den föreliggande studiens empiriska analys operationaliseras strategin med tre indikatorer: exemplifieringar till historiska fall, referenser till relevanta samtida fall och prognoser om framtida fall. Den första indikatorn, exemplifieringar till historiska fall, är frånvarande i MPF:s kampanjmaterial från “Bli inte lurad”. Varken handboken eller den tillhörande webbplatsen Bliintelurad.se refererar explicit till tidigare händelser eller gör historiskt relevanta paralleller. I stället framställs och betonas hotet som aktuellt och nutida, närmare bestämt att desinformationsspridning och vilseledning existerar, dock utan att placera eller relatera fenomenet till en historisk tidslinje. Således bedöms denna avsaknad av historiska exemplifieringar innebära att hotet från otillbörlig informationspåverkan isoleras till den digitala och moderna eran.

Däremot återfinns den andra indikatorn, referenser till relevanta samtida fall, i det empiriska materialet och utgör en betydande del av normaliseringsstrategin. I kampanjmaterialet används konkreta och nutida exempel, framför allt i syfte att förtydliga och förankra abstrakta termer i en igenkännbar verklighet. I såväl handboken som webbplatsen förekommer en ordlista, där begreppet “Deepfake” definieras med hjälp av en explicit referens till Ryssland: “*Till exempel har Ryssland skapat falska filmer där presidenten i Ukraina uppmanar sina soldater att kapitulera.*” (MPF, 2024, s. 21; MPF, u.å-a). Dessutom exemplifieras Ryssland igen i en begreppsbeskrivning av “Provokation”: “*Ryssland har till exempel anordnat demonstrationer i andra länder för att provocera människor i det landet att agera i en viss riktning.*” (MPF, 2024, s. 22; MPF, u.å-a). Detta är konkreta exempel på samtida desinformationshändelser, vilket MPF använder för att placera fenomenet om informationspåverkan i ett redan existerande och etablerat mönster. Namngivandet av en specifik statlig och aktivt krigförande aktör, i detta fall Ryssland, samt att relatera denna till verifierbara och samtida händelser medför att den illustrerade hotbilden tilldelas reella och anknytbara element. Detta normaliserar påverkerkansoperationer samt förflyttar hotet om dessa

från den hypotetiska sfären till den verkliga säkerhetspolitiska vardagen. Ytterligare återfinns flera formuleringar som tyder på en kontinuitet av fenomenet i det empiriska materialet, däribland: *“Det är vanligt att främmande makt arbetar för att påverka dig [...]”* och *“Vid stora händelser ökar spridningen av desinformation, vilseledning och propaganda i sociala medier.”* samt *“Främmande makt använder medvetet desinformation, vilseledning och propaganda för att skada Sverige och svenska intressen.”* (MPF, 2024, s. 5, 11, 2; MPF, u.å-d). Dessa ordval förmedlar att vilseledning och informationspåverkan är frekvent förekommande fenomen, vilket förstärker normaliseringsstrategins naturalisering av hotet som en del av den vardagliga informationsmiljön.

Den tredje indikatorn, gällande prognoser om framtida fall, återfinns begränsat i det empiriska materialet. Det förekommer inte explicita framtida utvecklingsscenarier, utan snarare implicita antydningar, framåtblickande varningar och generella trender som i sig indikerar att hotet kommer att fortskrida eller intensifieras. Detta förtydligas i formuleringar som ämnar framställa informationspåverkan som en naturlig konsekvens av större samhälleliga händelser, däribland: *“Vid stora händelser ökar spridningen av desinformation, vilseledning och propaganda i sociala medier.”* och *“Utvecklingen av artificiell intelligens (AI) gör att manipulerade bilder, videor och röstinspelningar på kort tid har blivit mer realistiska, samtidigt som de sprids snabbt när något händer.”* (MPF, 2024, s. 11; MPF, u.å-d). Båda dessa formuleringar implicerar att den pågående utvecklingen kommer fortsätta samt att framtida kriser kommer att präglas av osäker informationsspridning, vilket i sin tur ökar framtidens sårbarheter. Även begreppslistans definition av “Tystnadsspiral” varnar för konsekvenserna av passivitet: *“[...] när människor tystnar finns risk att otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information får större effekt.”* (MPF, 2024, s. 22; MPF, u.å-a). Denna ökade effekt av otillbörlig informationspåverkan om människor slutar dela sin åsikt anspelar på en negativ prognos, där MPF antyder och förväntar att främmande makter kommer att vilja utnyttja samhällets sårbarheter.

Sammanfattningsvis är normaliseringsstrategins indikatorer selektivt verksamma i MPF:s kampanjmaterial för informationssatsningen “Bli inte lurad”. Den första indikatorn, exemplifieringar till historiska fall, är helt frånvarande i materialet, vilket medför att kampanjen isolerar informationspåverkan till dagens digitala miljö. Däremot finns indikatorn gällande referenser till samtida fall representerad i större utsträckning, i synnerhet genom återkommande anspelningar på Rysslands användning av informationspåverkan, men även genom att placera desinformation, propaganda och vilseledning i en större trend av ett osäkert digitalt klimat. Dessa konkreta exempel bidrar till att lokalisera fenomenet i den verkliga omvärlden samt

etablera kausala samband mellan samhällskriser och desinformationsspridning. Den sista indikatorn, gällande framtidsprognoser, var svagt uttryckt i materialet, där det enda som tangerade ett framtidsperspektiv var antydningar om en fortsatt utveckling av dagens sårbarheter. Således bedöms MPF:s användning av normaliseringsstrategin vara delvis närvarande, men framför allt verksam på den implicita nivån.

4.2 Auktorisering

Auktoriseringsstrategin syftar till att skapa legitimitet genom att åberopa aktörer eller officiella företrädare med särskild sakkunskap, auktoritet eller makt inom det aktuella ämnet. I den föreliggande studiens empiriska analys operationaliseras strategin med två indikatorer: hänvisning till sakkunniga, experter eller organisationsföreträdare och upprepning av tidigare källor. I studiens empiriska material uppträder indikatorerna i ett nära samband, där kampanjens avsändare, Myndigheten för psykologiskt försvar, utgör den primära och återkommande auktoriteten, där deras expertis konstituerar den legitimerande grunden för kampanjinformation. Såväl handboken som den tillhörande webbplatsen beskriver konsekvent att kampanjen grundar sig i myndighetens expertis inom psykologiskt försvar. Myndighetens auktoritet etableras uttryckligen genom att återkommande och genomsyrande betona dess kompetens, mandat och uppdrag, däribland: *“I myndighetens uppdrag ingår att identifiera, analysera och möta informationspåverkan som är riktad mot Sverige eller svenska intressen. Där ingår även att stärka människors kunskap för att stå emot försöken att påverka vår demokrati.”* (MPF, 2024, s. 2–3; MPF, u.å-b). De fastslår även deras uppdrag att *“[...] värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen och Sveriges frihet och oberoende.”* (MPF, 2024, s. 2; MPF, u.å-b). Dessa formuleringar gällande myndighetens unika uppdrag fungerar som en auktoriserande kraft, där MPF positioneras som en kunskapsbärande instans med utmärkande förmåga att bedöma risker i informationsmiljöer. Auktoriseringen framträder således främst genom avsändarens institutionella självhävdelse, vilket positionerar myndigheten som en auktoritetsfigur i materialet.

Myndighetens institutionella auktoritet förstärks ytterligare genom handbokens fastslagande av att *“[...] myndigheter kommunicerar bekräftad information”* och uppmaningen att *“Lysna på myndigheternas information [...]”* (MPF, 2024, s. 19; MPF, u.å-d). Dessa formuleringar positionerar myndigheter som säkra informationskällor och kunskapsbärare, vilket skapar en generell och cirkulär auktorisering, där MPF:s budskap legitimeras genom att hänvisa till myndighetsgruppens generella trovärdighet. Dessutom uppmärksammas att, i stället för att hänvisa till en enskild och

extern expertis, kampanjmaterialet besitter en terminologisk säkerhet samt en objektivt konstaterande ton som signalerar legitimitet och auktoritet, trots att deras definitioner och fakta inte redovisas med källor. Således bedöms den andra indikatorn, gällande upprepning av tidigare källor, uppfyllas eftersom materialet bygger på MPF:s kunskap samt den större myndighetsgruppen som sådan. Det resterande materialet gör inga externa referenser till etablerad forskning eller sakkunniga inom ämnet, vilket innebär att auktoriseringen inte är explicit, utan snarare är implicit och institutionellt förankrad i organisationen.

Sammanfattningsvis är auktoriseringsstrategins indikatorer delvis verksamma i det empiriska materialet. Den första indikatorn, gällande hänvisningar till sakkunniga och experter, uppmärksammar frånvaron av externa referenser, men påvisar i stället att MPF som institution är en återkommande och konsekvent auktoritetskälla. Detta innebär att kampanjens legitimitet inte härleds från extern eller personburen validering, utan snarare vilar på myndighetens interna institutionella expertroll. Den andra indikatorn, gällande upprepning av tidigare källor, sammanfaller med den första indikatorn eftersom auktoriseringen grundar sig i och avgränsas till MPF:s organisatoriska trovärdighet, vilket förstärker deras centraliserade kunskapsposition. Således etableras auktoritet genom myndighetens institutionella självförsäkran, snarare än via en mångfald av auktoritetsgivande källor.

4.3 Rationalisering

Rationaliseringsstrategin ämnar skapa legitimitet för ett fenomen genom att poängtera dess ekonomiska nytta och effektivitet. I den föreliggande studiens empiriska analys operationaliseras strategin med två indikatorer: hänvisningar till ekonomiska kalkyler och framhävanne av finansiella fördelar. I det empiriska materialet framträder frånvaron av indikatorerna för ekonomisk rationalisering. Varken i handboken eller på webbplatsen återfinns ekonomiska kalkyler eller argument med fokus på finansiella fördelar och resursoptimering. I stället för marknadsmässiga principer placerar kampanjmaterialet tonvikten på säkerhetspolitiska och demokratiska värden. Resonemangen i såväl handboken som webbsidan framhäver inte minskad kostnadseffektivitet eller andra finansiella risker med ett digitalt sårbart samhälle. I stället uttrycks att: *“Ju svårare du är att lura, desto starkare blir vårt öppna demokratiska samhälle.”*, vilket bortser från den ekonomiska dimensionen och understryker etiska och demokratiska motiv (MPF, 2024, s. 2; MPF, u.å-d). Även vid konstaterandet att *“[e]tt polariserat Sverige är mer sårbart.”*, definieras inte sårbarhet i ekonomiska termer, utan snarare ur ett säkerhetsperspektiv (MPF, 2024, s. 9; MPF,

u.å-d). Ytterligare i fastställandet att *“Främmande makt använder medvetet desinformation, vilseledning och propaganda för att skada Sverige och svenska intressen.”* kvantifieras och värderas inte “skada” och “svenska intressen” i monetära termer, såsom kostnader vid störningar, förlorad BNP eller minskad produktivitet (MPF, 2024, s. 2). I stället bedöms skadan snarare handla om minskad tillit och hot mot demokratiska värden. Sammanfattningsvis lyser rationaliseringsstrategins indikatorer med deras frånvaro. MPF använder sig inte av finansiella konsekvenser eller ekonomiska kalkyler för att legitimera kampanjens innehåll. I stället placeras tonvikten på demokratiska och säkerhetspolitiska värden, vilket signalerar att otillbörlig informationspåverkan snarare bedöms vara ett hot mot samhällsvärden än mot samhällsekonomin.

4.4 Moralisering

Moraliseringsstrategin syftar till att skapa legitimitet genom att framställa ett fenomen som rätt och önskvärt i enlighet med rådande normativa principer om hur en aktör bör agera, alternativt i syfte att delegitimera genom att kritisera fenomenet som normbrottsligt eller moraliskt tvivelaktigt. I den föreliggande studiens empiriska analys operationaliseras strategin med tre indikatorer: användning av normativa omdömen, hänvisning till kollektiva värden och referenser till etiska dikotomier. Den första indikatorn, gällande användning av normativa omdömen, genomsyrar allt material relaterat till kampanjen, framför allt eftersom texten är preskriptiv i sitt sätt att föreskriva hur mottagaren av kampanjen bör agera. Detta framträder tydligt i de direkta imperativ som finns i handboken och på webbplatsen: *“Se upp”*, *“Tänk efter”*, *“Kolla källan”* och *“Sök bekräftad information”* (MPF, 2024, s. 4, 8, 12, 18; MPF, u.å-d). Även kampanjens namn *“Bli inte lurad”* är en uppmaning till mottagaren. Alla dessa råd och uppfordringar blir normativt laddade med hur en ansvarsfull samhällsmedborgare bör agera och bete sig i en digital miljö. Ytterligare användning av normativa värderingar är uppmaningen att individen bör *“[...] behålla lugnet, både för [s]itt eget och Sveriges bästa.”* (MPF, 2024, s. 19; MPF, u.å-d). Detta sammanfogar det normativa omdömet om nationens bästa intresse med individens känslomässiga reaktion. Vidare används ett normativt språkbruk genomgående i texten, vilket upprättar en moralisk relation mellan mottagaren och omvärlden. Detta exemplifieras i konstaterandet av att *“[f]rämmande makt använder medvetet desinformation, vilseledning och propaganda för att skada Sverige och svenska intressen.”*, vilket sedan följs upp med att dessa hotaktörer *“[...] vill skapa splittring genom att påverka vad du tycker, vad du gör och vilka beslut du fattar.”* (MPF, 2024, s. 2). Denna tydliga omdömesformulering av beteenden som anses skadliga och olämpliga samt det direkta tilltalet till mottagaren etablerar en normativ ram inom vilken MPF:s uppmaningar och råd anses moraliskt hederliga. Till sist

uppmärksammar indikatorn även att texten tillskriver positiva egenskaper till mottagaren om denne följer MPF:s rekommendationer. Texten fastslår att *“Ju svårare du är att lura, desto starkare blir vårt öppna demokratiska samhälle.”*, vilket framställer motståndskraft mot desinformation och informationspåverkan som en praktisk färdighet med moralisk betydelse då den skyddar och stärker centrala samhällsvärden (MPF, 2024, s. 2; MPF, u.å-d). Således definieras vaksamhet och motståndskraft som önskvärt beteende och eftersträvansvärda egenskaper. Detta härleder att de motsatta egenskaperna, däribland bristande kritisk förmåga och sårbarhet för manipulering, implicit framställs som moraliskt felaktiga och hotfulla.

Den andra indikatorn, som berör hänvisningar till kollektiva värden, är också närvarande i materialet. Texten anspelar återkommande på en gemensam identitet där samma intressen delas, däribland i konstaterandet att *“Du är en del av Sveriges psykologiska försvar”*, vilket innebär att individen explicit tillskrivs en roll i nationens säkerhetsarbete och således inkluderas i ett nationellt kollektiv (MPF, 2024, s. 2; MPF, u.å-b). Dessutom görs frekventa referenser i materialet till kollektiva värden, vilket i synnerhet uppenbaras i MPF:s verksamhetsuppdrag, där de *“[...] arbetar för att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen och Sveriges frihet och oberoende.”* (MPF, 2024, s. 2; MPF, u.å-b). Detta förstärks ytterligare genom formuleringarna: *“Ju svårare du är att lura, desto starkare blir vårt öppna demokratiska samhälle.”* och *“Fri debatt, åsiktskällnader och rätten att försöka övertyga andra är viktiga delar i en fungerande demokrati.”* samt att hotaktörerna vill skada *“Sverige och svenska intressen”* (MPF, 2024, s. 2, 24; MPF, u.å-b; MPF, u.å-d). Alla dessa anspelningar på de samhällsgemensamma intressena bidrar till att skapa en kollektiv identitet som präglas av gemensamt ansvarstagande och en kollektiv moralisk skyldighet att skydda dessa värden. Vidare används även kollektiva imperativ och direkta tilltal till en gemenskap återkommande i texten, däribland: *“Det måste vi tillsammans se upp för!”*, *“De vill att vi i Sverige ska känna större oro [...]”* och *“I den digitala värld vi lever i [...]”* samt *“Det vi gemensamt skyddar [...]”* (MPF, 2024, s. 5, 9, 19, 24; MPF, u.å-d). Antydning av ett kollektivt “vi” som tillskrivs särskilda intressen, som också beskrivs under hot, härleder ett implicit tryck på individen i gemenskapen att agera i enlighet med kollektiva värden. Detta förstärks ytterligare genom att betona att *“Ett polariserat Sverige är mer sårbart.”* eftersom det uppmuntrar till enighet med kollektiva värden och nationell sammanhållning (MPF, 2024, s. 9; MPF, u.å-d).

Även den tredje indikatorn, gällande referenser till etiska dikotomier, återfinns i det empiriska materialet. Indikatorn tar sig uttryck genom en binär struktur baserat på det goda Sverige och de onda hotaktörerna och främmande makterna. Genom att tilldela dygdiga motiv till den ena

parten och illasinnade till den andra moraliseras relationen dem emellan. I kampanjmaterialet beskrivs de främmande makterna som moraliskt tvivelaktiga “[...] länder som kan ha för avsikt att skada Sverige och svenska intressen” och som “[...] vill oss illa [...]” (MPF, 2024, s. 21, 7, MPF, u.å-a, MPF, u.å-d). Mer specifikt uttrycks att: “Främmande makt använder medvetet desinformation, vilseledning och propaganda för att skada Sverige och svenska intressen.” samt att “De vill skapa splittring [...]” och “[...] arbetar för att påverka dig [...]” (MPF, 2024, s. 2, 3, MPF, u.å-d). Även att “De vill att vi i Sverige ska känna större oro, ställas mot varandra och uppleva att Sverige är ett dåligt land att leva i.” (MPF, 2024, s. 9, MPF, u.å-d). Främmande makter rubriceras således som moraliskt klandervärda, särskilt när de “[...] snedvrider sanningen och piskar upp ett aggressivt offentligt samtalsklimat [...]” (MPF, 2024, s. 24; MPF, u.å-b). Texten uttalar ett moraliskt fördömande genom att tillskriva hotaktörerna illvilliga och destruktiva intentioner för det svenska samhällets välbefinnande. Dessa handlingar kontrasteras mot det goda och hederliga Sverige, i synnerhet det “[...] öppna och demokratiska samhället” som präglas av fri debatt och åsiktsbildning samt “[...] möjligheten att välja väg självständigt.” (MPF, 2024, s. 2, 24, MPF, u.å-b). Denna dikotomi framställer främmande aktörer som moraliskt förkastliga, medan kampanjmottagaren automatiskt positioneras på den motsatta sidan. Ytterligare en etisk dikotomi som uppmärksammas i kampanjmaterialet är det binära motsatsparet om sanning och lögn. I denna dikotomi positioneras de svenska myndigheterna som de som “[...] kommunicerar bekräftad information.”, medan främmande makter sprider desinformation (MPF, 2024, s. 19; MPF, u.å-d). Sanningen framställs som en förutsättning för det demokratiska samhället och tilldelas således en moralisk överlägsenhet gentemot den falska, som i sin tur framställs som ett medel för att “[...] vilseleda, polarisera och splittra.” (MPF, 2024, s. 7; MPF, u.å-d). Denna dikotomi förstärks ytterligare i kampanjens kontrasterande mellan “bottar” och “trollkonton” mot “autentiska konton”, där dessa troll- och bottkonton framställs som illasinnade med uppdrag att “[...] elda på extrema åsikter.” och “[...] ställa grupper emot varandra.” (MPF, 2024, s. 15–16; MPF, u.å-a).

Sammanfattningsvis är moraliseringsstrategins indikatorer starkt verksamma i kampanjmaterialet. Den första indikatorn, gällande användning av normativa omdömen, är särskilt stark sedd till dess genomsyrande karaktär för hela materialomfånget. Den uppmärksammar att texten präglas av en konsekvent preskriptiv ton i sitt sätt att föreskriva hur mottagaren av kampanjen bör agera. Detta, i samband med tydliga omdömesformulering av främmande maktens skadliga beteenden samt det direkta tilltalet till mottagaren, etablerar en normativt förpliktigande ram för hur en god och ansvarstagande medborgare bör bete sig. Vidare uppenbarar den andra indikatorn, gällande hänvisningar till kollektiva värden, ett återkommande återopande av en nationell gemenskap som

måste värna om deras delade intressen, såsom demokrati och fri åsiktsbildning. Detta synliggör hur individen tillskrivs en aktiv roll och moralisk skyldighet att skydda nationens gemensamma intressen. Den sista indikatorn, gällande referenser till etiska dikotomier, påvisar flera binära motsatspar, däribland mellan medborgare och hotaktörer samt mellan sanning och lögn. Dessa dikotomier upprättar tydliga gränser mellan vad som anses gott respektive ont, vilket härleder att mottagaren uppmanas till att ta ställning vid den goda sidan och motarbeta den onda.

4.5 Narrativisering

Narrativiseringsstrategin ämnar skapa legitimitet för ett fenomen genom att inkapsla det i en berättelse med personifierade roller, en meningsfull utvecklingslinje och tydlig dramaturgi. I den föreliggande studiens empiriska analys operationaliseras strategin med två indikatorer: personifiering av nyckelaktörer med hjälte- och skurknarrativ samt förekomst av dramaturgiska element. Den första indikatorn, gällande personifiering av nyckelaktörer med hjälte- och skurknarrativ, påvisar att kampanjmaterialet inte använder individcentrerade personifieringar, utan snarare personifieringar genom kollektiva aktörer i form av det gemensamma “vi” och främmande “dem”. I denna narrativa struktur upprättas en hjälte- och skurkrelation, där hjältefiguren utgörs av den svenska staten, demokratiska samhället och kampanjens mottagare, medan skurken konstitueras av hotaktörer och främmande makter. Denna antydda hjältekonstruktion framställs som en protagonistisk kraft i kampen för ett öppet och demokratiskt samhälle, fritt från otillbörlig informationspåverkan och desinformation. Kampanjmottagaren tillskrivs en avgörande roll i denna berättelse, i synnerhet genom direkta tilltal: “*Du är en del av Sveriges psykologiska försvar*” och “*Ju svårare du är att lura, desto starkare blir vårt öppna demokratiska samhälle.*” (MPF, 2024, s. 2; MPF, u.å-d). Detta tillför heroiserande element i berättelsen, där individen inkluderas i det kollektiva försvaret och framställs som en aktiv försvarare av nationens intressen mot antagonistens manipuleringsförsök. Denna antagonistiska skurk uppkommer i kontrast till hjältefiguren, där “främmande makter” tillskrivs ondsint vilja och intentionalitet. Texten beskriver att dessa aktörer “*använder medvetet desinformation, vilseledning och propaganda för att skada Sverige och svenska intressen.*” och “*De vill att vi i Sverige ska känna större oro, ställas mot varandra och uppleva att Sverige är ett dåligt land att leva i.*” (MPF, 2024, s. 2, 9, MPF, u.å-d). Dessa formuleringar är delaktiga i upprättandet av en skurkroll, vilken ytterligare förstärks genom att benämna denne som “[...] *den som vill oss illa* [...]” med tillskrivna intentioner om att “[...] *skapa splittring* [...]” och “[...] *ställa grupper emot varandra* [...]” (MPF, 2024, s. 7, 2, 22; MPF, u.å-a; MPF, u.å-c; MPF, u.å-d). Dessutom förankras detta skurknarrativ i en realpolitisk kontext

vid materialets exemplifieringar av Ryssland som regelbunden användare av deepfake-metoder och provokation.

Den andra indikatorn, gällande förekomsten av dramaturgiska element, är också framträdande i det empiriska materialet. Texten påvisar en underliggande konfliktberättelse som, enligt en narrativ logik och dramaturgisk modell, presenterar kampanjmottagaren med ett hot, ett problem och en lösning. Hotet utgörs av de främmande makterna som ämnar “[...] *styra den öppna debatten och försvaga tilliten till vårt samhälle.*” samt “[...] *snedvrid[a] sanningen och pisk[a] upp ett aggressivt offentligt samtalsklimat [...]*” (MPF, 2024, s. 5, 24; MPF, u.å-b; MPF, u.å-d). Problemet består av att dessa främmande makter “[...] *använder medvetet desinformation, vilseledning och propaganda för att skada Sverige och svenska intressen.*” (MPF, 2024, s. 2). Problemet förtydligas ytterligare genom explicita beskrivningar av hur hotaktörerna åstadkommer denna skada genom användandet av deepfakes, narrativ, bottar och algoritmer. En känsla av att centrala värden är i fara förstärks när problemets konsekvenser redogörs för, däribland minskad tillit i samhället, polarisering och underminering av demokratiska principer. Lösningen som presenteras är kampanjens handlingsmodell, bestående av stegen “*Se upp*”, “*Tänk efter*”, “*Kolla källan*” och “*Sök bekräftad information*”, som syftar till att stärka motståndskraften för problemet som hotet tillför (MPF, 2024, s. 4, 8, 12, 18; MPF, u.å-d). Kampanjmottagaren förmanas således att “*Bli inte lurad*” (MPF, 2024, s. 1; MPF, u.å-d).

Sammanfattningsvis uppvisar det empiriska materialet närvaro av båda indikatorerna för narrativiseringsstrategin. Den första indikatorn, gällande personifiering av nyckelaktörer med hjälte- och skurknarrativ, återfinns i den implicita dikotomin mellan hjältefiguren, som utgörs av det svenska demokratiska samhället i symbios med kampanjens mottagare, och skurkfiguren, som konstitueras av främmande makter. En central aspekt av denna personifiering är kampanjmottagarens förmodade positionering som hjälte i berättelsen, där denne antas vara en protagonistisk försvarare av det öppna och demokratiska samhället mot de skurkaktiga främmande makternas informationspåverkan. Denna berättelsestruktur kan antas implicera en ökad ansvarskänsla hos kampanjmottagaren att ta ställning mot de antagonistiska krafterna. Den andra indikatorn, gällande förekomsten av dramaturgiska element, påvisar att materialet etablerar en narrativ utveckling, bestående av ett hot, problem och lösning, i syfte att vägleda mottagaren till engagemang och handlingsberedskap.

5. Diskussion

Sammantaget, när Vaaras et al. (2006) fem legitimeringsstrategier appliceras på Myndigheten för psykologiskt försvars offentliga material från kampanjen "Bli inte lurad", uppmärksammas en övergripande legitimeringsstrategi som i sig utformar en referensram för förståelsen av digital säkerhet och medborgarens roll i detta. Övergripande framställs digitala risker som en del av det vardagliga livet för en medborgare i ett modernt samhälle, vilket efterföljs av att individens handlingar måste präglas av ett kontinuerligt säkerhetstänk och ständig vaksamhet. Praktiseringen av digital säkerhet förstås således vara ett grundläggande, nödvändigt och förväntat agerande hos medborgaren i en digitaliserad demokrati. Mer specifikt, genom MPF:s användning av normaliseringsstrategin, skildras den digitala hotbilden som vardaglig och närmast oundviklig i samtidens informationsmiljö, där otillbörlig informationspåverkan, vilseledning och desinformation framställs som ständigt närvarande faror. Denna normalisering av hotbilden medför att digital säkerhet framstår som en ständigt pågående insats i medborgarnas dagliga praktiker, snarare än undantagstillstånd i en extraordinär krissituation. Dessutom, genom de återkommande referenserna till Rysslands användning av informationsmanipulering, förankras och etableras de digitala hoten i den samtida och aktuella säkerhetspolitiska verkligheten. Detta bidrar till en föreställning om ett permanent sårbarhetstillstånd, vilket i sin tur motiverar ett behov av varaktig motståndskraft och vaksamhet.

Vidare tilldelas denna normaliserade hotbild en normativ dimension genom moraliseringsstrategins starka närvaro. Genom imperativ uppmanas kampanjmottagaren till kritiskt tänkande, ansvarstagande och vaksamhet, vilket, i samband med uttryck om kollektiva demokratiska värden, framställer egenskaperna som goda dygder. Även de etiska dikotomierna som framträder i kampanjmaterialet tillför en moralisk laddning till hotbilden, där Sveriges goda värden och sanna informationsförmedling ställs mot den främmande maktens desinformationsspridning. Rationaliseringsstrategins frånvaro bekräftar således att digital säkerhet legitimeras genom svenska statens centrala värden, däribland samhällelig tillit, demokrati, fri åsiktsbildning och oberoende, snarare än kostnadsbesparingar och kalkylerbar nytta. Moraliseringsstrategin förstärks ytterligare med narrativiseringsstrategins dramaturgiska berättelse med hjälte- och skurkstrukturer, där kampen befinner sig mellan det goda Sverige som förmedlar sanning och de onda främmande makterna som sprider falsk information och vilseleder. I denna konflikt associeras kampanjmottagaren implicit med den protagonistiska sidan, vilket är den

motståndskraftiga medborgaren som interPELLERAS som hjälte och som en del av Sveriges försvar mot illvilliga aktörer.

Genom detta arrangemang bestående av normaliserade digitala hotbilder samt moraliska och narrativa ramar löper auktoriseringsstrategins underliggande struktur. MPF, och myndighetsgruppen i allmänhet, positioneras som förmedlare av bekräftad information med tolkningsföreträde samt bärare av legitim kunskap, vilket skapar en struktur där staten både definierar problemet och lösningen. Denna självhävdelse etablerar en epistemisk och institutionell auktoritet som ytterligare förankrar kampanjens budskap genom statens inneboende legitimitet, vilket medför att medborgarna förpassas till en inlyssnande roll för statens rekommendationer. Tillsammans etableras kampanjens legitimitet genom en kombination av en normaliserad digital hotbild som återspeglas i en berättelse om nationella värden och sanning under hot, där mottagaren tillskrivs en moralisk skyldighet att förhålla sig vaksam till obekräftad information, vilket sedan ytterligare förstärks genom myndighetens institutionella auktoritet.

Kampanjens utgångspunkt, att varje enskild medborgare är en del av Sveriges psykologiska försvar, i samband med kampanjens imperativ och argument, medför att individen framställs som en betydelsefull aktör för säkerhet. Genom denna gestaltning, där individen anses vara en aktiv säkerhetsaktör i den digitala miljön, snarare än ett passivt skyddsobjekt under statens förvaltning, uppenbaras att individen tillskrivs ett större personligt ansvar för den digitala säkerheten. I kampanjmaterialet framgår att den enskilde individens beteende i den digitala domänen har direkt påverkan för dennes personliga trygghet, men även nationell säkerhet i en bredare bemärkelse. Närmare bestämt framförs att desinformation, vilseledning och påverkansförsök är ständigt närvarande faror i dagens digitaliserade miljö, där dessa hot kan vara skadliga på ett personligt plan, men som även riskerar att underminera grundläggande värden för samhället i stort, såsom demokratin, fria åsiktsbildningen och oberoendet. Dessa formulerade hot efterföljs av uppmaningar till kampanjmottagaren i syfte att öka dennes förmåga att hantera dessa risker och faror, däribland att vara vaksam, kontrollera källor och söka bekräftade fakta i sin vardagliga digitala informationskonsumtion. Detta kan förstås signalera att medborgarna utgör en slags primär försvarslinje mot digitala hot, där individens agerande kan tänkas vara det första och främsta skyddet mot otillbörliga påverkansförsök. Ett ansvarsfullt digitalt beteende framställs således minska individens egen utsatthet, men även som en nyckelfaktor i att stärka Sveriges kollektiva säkerhetsarbete. I detta resonemang kan individen tänkas vara en central nod i nationens kollektiva motståndskraft och agera förlängning av det psykologiska försvaret. Detta

härleder att individens agerande kan resultera i konsekvenser bortom det personliga, där det även ger effekt på Sveriges demokratiska stabilitet och samhällssäkerheten i allmänhet. Individen blir därigenom även ett säkerhetspolitiskt subjekt, utöver ett självskyddsriktat, där dennes vardagliga digitala handlingar tillskrivs nationell säkerhetspolitisk betydelse.

I anknytning till föregående resonemang, gällande att individen tillskrivs ett större ansvar för digital säkerhet, kan kampanjen antas medföra en ny uppfattning om betydelsen av en god medborgare. Denna ideala bild av medborgaren definieras inte explicit, utan utformas implicit av de nödvändiga och önskvärda krav, beteenden och förväntningar som kommuniceras i kampanjmaterialet, vilket sedan kan tänkas fungera som en måttstock för rättrådigt medborgarskap. Myndighetens retorik i kampanjen implicerar att denna idealtypiske medborgare inte enbart förknippas med traditionella dygder som demokratisk delaktighet, medmänsklighet och laglydighet, utan även, i den digitaliserade samtiden, identifieras med ett ansvarstagande i navigerandet på digitala plattformar. Därtill framhålls förmågan till digital kompetens, där personen förväntas besitta kunskapen att med skicklighet navigera i digitala miljöer, urskilja desinformation, behärska verifieringstekniker, identifiera bottar, förstå medielogiken samt analysera autenticiteten i källor. Kampanjens imperativ att "Kolla källan", "Tänka efter" och "Söka bekräftad information" förutsätter att mottagaren kan använda digitala resurser och behärska komplexa informationsstrukturer på ett avancerat sätt.

Även den rationella förmågan framställs som central i materialet, där kampanjen uppmanar till att distansera sig från affektivt laddade budskap och undvika emotionell impulsivitet i informationsdelning, utan i stället rationellt reflektera över innehållet för att bedöma dess trovärdighet. Därtill framställs den ideala medborgaren med förmågan att kontinuerligt analysera risker i en digital miljö som kampanjmaterialet framhåller som potentiellt hotfull och oförutsägbar. Detta innebär att idealet tilldelas förmågan att inneha ett ständigt mentalt beredskapsläge med förhöjd vaksamhet och skärpt uppmärksamhet. Dessutom framställer materialet särskilda förväntningar på medborgaren att vara kollektivt och moraliskt orienterad, vilket adderar ytterligare dimensioner till idealet. Detta förtydligas av kampanjens återkommande uppmaningar att värna om nationens kollektiva värden, vilket kan förstås tilldela den idealtypiske medborgaren en etisk medvetenhet och samhällsansvar. Således förväntas idealmedborgaren att vara svårlurad och denne framställs med särskilda egenskaper, såväl tekniska som kognitiva och moraliska, som har en central betydelse för individens personliga trygghet samt nationens säkerhet.

Denna implicita idealbild av medborgaren innehar en extensiv kravprofil som i förlängningen kan tänkas härleda en hierarki av medborgarskap, där personer som saknar dessa formulerade förutsättningar exkluderas och stigmatiseras. I en kampanj där teknisk kunnighet, god omdömesförmåga, vaksamhet och emotionell disciplin framställs som goda egenskaper och centrala skyddsmekanismer mot digitala hot, riskeras individer med begränsade förutsättningar för dessa kompetenser att problematiseras. Dessa individer kan tillhöra marginaliserade samhällsgrupper, däribland äldre och personer med kognitiva funktionsvariationer, lägre utbildningsnivå eller begränsade språkkunskaper. Dessa grupper löper med stor sannolikhet större risk för att falla offer för de digitala hoten, till följd av deras begränsade handlingsutrymmen som i sin tur härstammar från strukturella faktorer. Trots det synliggörs inte dessa bristande förutsättningar i kampanjen, vilket härleder att ansvaret individualiseras i en bemärkelse som inte tar hänsyn till deras begränsade digitala förmågor och faktiska förutsättningar. Detta innebär att dessa grupper faller utanför ramen för den formulerade säkerhetsnormen hos medborgare, vilket indirekt framställer dem som problematiska medborgare eftersom de inte förmår att leva upp till normen som kampanjen formulerar. I stället positioneras de, i kampanjens logik, som svaga länkar och riskfyllda subjekt i det kollektiva psykologiska försvaret. Detta förstärker samhälleliga klyftor och utanförskap, i synnerhet genom stigmatiseringen av den som låter sig luras, där denne, som i själva verket är ett brottsoffer, skuldbeläggs för sin sårbarhet. Därtill, utöver samhällets klandrande, kan den lurade individen riskera att uppleva sin felbedömning med personlig skuld och medborgerlig otillräcklighet till följd av misslyckandet att möta säkerhetsnormens förväntningar. Ansvaret för digital säkerhet kan således upplevas överväldigande, där enkla felsteg internaliseras som moraliska brister.

Dessutom, när individen tillskrivs ansvar för digital säkerhet, följer flera psykologiska och sociala konsekvenser, däribland en överdriven rädsla för att oavsiktligt begå misstag, vilket kan ta sig uttryck genom självcensur. När de digitala hoten framställs som ständigt närvarande och att varje handling i den digitala domänen laddas med potentiell risk, kan tystnad framstå som det mest ansvarsfulla och säkra beteendet. Däremot, när åsikter avstås från att uttryckas, länkar uppges från att delas och diskussioner avböjs från att delas i, riskeras negativa konsekvenser för yttrandefriheten och det demokratiska samtalet. Vidare kan detta även förstås påverka den mellanmänniska tilliten, när all informationsspridning måste analyseras ur ett säkerhetsperspektiv eftersom den medvetet eller omedvetet kan bära på desinformation, vilket således ökar misstänksamheten gentemot medmänniskor. Samtidigt finns även positiva aspekter med

individens ökade ansvar för digital säkerhet, däribland att medborgaren tilldelas en meningsfull roll i ett kollektivt säkerhetsarbete. Denna positionering som aktör, snarare än offer, kan tänkas stärka samhörigheten i samhället och erbjuda en känsla av agens i en komplex situation. Samtidigt, när medborgare utbildas i digital säkerhet och beredskap, stärks befolkningens förmåga att behålla ett oberoende informationsklimat, vilket är en nödvändighet i ett demokratiskt samhälle.

Flera relevanta paralleller återfinns mellan analysfynden och studiens teoretiska grund. Teorin tar avstamp i Foucaults styrningsrationalitet, där styrning inte enbart förstås utövas vertikalt, utan även horisontellt i en väv av relationer och nätverk som formar människors beteenden. Tonvikt placeras på att styra människor till att styra sig själva genom att strukturera möjliga handlingsfält, det så kallade "conduct of conduct". Stegen för detta är att upprätta normaliserade praktiker och idéer, varpå ämnesexperter ingjuter sanning i detta och slutligen blir individen en aktiv och självstyrande aktör. Dessa tre sammanlänkade processer är applicerbara på strukturen i MPF:s kampanjmaterial som uppdagades med hjälp av studiens operationaliserade legitimeringsstrategier. Det första steget översätts direkt i myndighetens användning av normaliseringsstrategin, där fokus placeras på att begripliggöra de digitala hoten och framställa de som ett naturligt och oundvikligt inslag i samtidens vardagliga liv. Dessutom normaliseras även vaksamhet som en kontinuerlig och integrerad del av individens digitala beteende. Därefter följer befästandet av de ovannämnda praktikerna genom expertkunskap, vilket synliggörs i auktoriseringsstrategin. I kampanjen framträder MPF, och myndigheter i allmänhet, som de centrala kunskapsbärande instanserna. I denna epistemiska ordning definieras både problemformuleringen och lösningen av samma auktoritet, vilket ytterligare förstärker legitimiteten i myndighetens expertis. I det avslutande steget återfinns en kombination av narrativiseringsstrategin med moraliseringsstrategin som formar individen till en självstyrande aktör. Kampanjmaterialets konfliktberättelse, bestående av dikotomier mellan hjältar och skurkar samt onda och goda värden, tillsammans med moraliska anspelningar på normativa omdömen och kollektiva värden, skapar ett autonomt och självreglerande subjekt som ansvarar och övervakar sitt eget beteende i den digitala sfären. Sammantaget arbetar dessa tre processer tillsammans för att forma ett möjligt handlingsfält för individen, vilket möjliggör att denne frivilligt internaliserar statens målsättningar i sina personliga ambitioner, utan att behöva använda tvång eller underordning. I denna logik blir legitimeringsstrategierna inte bara retoriska verktyg, utan även centrala delar i styrningsrationalitetens process att forma självreglerande subjekt.

Den neoliberal inriktningen av styrningsrationalitet placerar stor tonvikt på indirekta styrningsmetoder, där makten sprids ut, verkar på avstånd och blir mer genomträngande via subjektets egen självförvaltning. Individens roll definieras av aktivt medborgarskap som präglas av individuellt ansvarstagande, konkurrenskraft och självstyre, vilket staten möjliggör och underlättar genom organisering av institutionella villkor. Begreppet ansvarsförskjutning är centralt i denna process, där statens ansvarsområden gradvis portioneras ut till individnivå. I denna kontext, gällande digital säkerhet och beredskap, bygger ansvarsförskjutningen på konstruktionen av ett motståndskraftigt subjekt som självständigt kan navigera bland digitala risker, utan att förlita sig på statens skydd. MPF:s kampanj kan betraktas som ett uttryck för denna neoliberal styrningsrationalitet, där den indirekta styrlogiken uppenbaras i myndighetens sätt att forma normer och villkor som förmår individen till självstyre i linje med statliga målsättningar, snarare än reglering av medborgaren via tvång och censur. Detta tydliggörs genom kampanjens sätt att framställa individen som fri, men samtidigt uppmana mottagaren att självständigt förvalta denna frihet rationellt och säkerhetsmedvetet.

Dessutom, när den praktiska verksamheten av hothantering- och reducering placeras hos medborgaren, uppenbaras en ansvarsförskjutning från staten till individen. I kampanjen utläses vissa förväntningar på medborgaren att utföra det faktiska säkerhetsarbetet, däribland att kunna identifiera botten, urskilja desinformation, behärska informationssökning samt kritiskt granska källor. Emellertid tillhandahåller staten kunskap genom informationssatsningar, vilket tilldelar befolkningen de institutionella förutsättningarna och verktyg som behövs för att de självständigt ska kunna utföra säkerhetsarbetet. Således förstås statens makt kvarstå i samma omfattning, men den omformas för att möjliggöra individens självstyrning, vilket är indikativt för neoliberal styrningsrationalitet. I förlängningen kan detta tänkas härleda att ansvaret också internaliseras hos individen, där varje medborgare blir en entreprenör för sin säkerhet, vilket innebär att individen själv förväntas optimera sitt beteende och förvalta sina kompetenser. Sammantaget kan kampanjen förstås som en insats i syfte att förskjuta ansvaret för digital säkerhet från staten till individen. Dessutom, utöver individens ansvar för dennes egen digitala trygghet, tilldelas även individen ett ansvar för den nationella digitala säkerheten genom kampanjens sätt att tala om konsekvenser av sårbarhet för samhällsliga värden. Således förväntas individen skydda sig själv, och genom detta individualiserade ansvar även skydda nationen.

Även moralisering är ett centralt begrepp i den neoliberal styrningsrationaliteten. Begreppet definierar en granskningsprocess av beteenden, där en bedömning sker enligt en skala som

spänner från moraliskt riktiga beteenden till tilltagande grader av omoraliskt och felaktigt uppförande. I samband med detta upprättas en normativ standard mot vilken enskilda individer kan granska sitt beteende, men även övervaka andra individers agerande. Moraliseringsstrategins indikatorer har starkt stöd i kampanjmaterialet, där digitala beteenden laddas med normativa omdömen, kollektiva värderingar och etiska dikotomier. Kampanjen framställer implicit att digitala handlingar som präglas av vaksamhet och källkritik är moraliskt klanderfria och ett uttryck för ansvar och gott omdöme. Motsatsen till detta dygdiga beteende, däribland att vara impulsiv och okritisk i sin informationsdelning, framställs som moraliskt förkastligt och vårdslöst samt som ett uttryck för bristande omtanke för det demokratiska samhället. Därigenom upprättas moraliseringens typiska moraliska skala som möjliggör strukturering i värderingen av individens digitala beteende. Skalans ena pol kännetecknas av kampanjens uttryckta önskvärda beteenden, vilket även sammanfaller med den ovannämnda ideala medborgarens agerande. Emellertid placeras det fördömliga beteendet på skalans motpol. Detta medför att individens vardagliga digitala handlingar omvandlas till etiska ställningstaganden som normativt rangordnas på denna moraliska skala.

Teoretiskt sett fungerar moralisering således som ett verktyg för styrning, där vissa beteenden laddas med moraliska värden, vilket i sin tur skapar incitament för självstyrning. Den moraliska skalan är verksam i formandet av beteenden, i synnerhet genom att individen ska vilja göra rätt och agera därefter. Detta innebär att individens beteenden regleras av inre värderingar och normer, snarare än yttre tvång. Dessa normer internaliseras i individens självbild och självreglering, vilket härleder att denne eftersträvar att befinna sig på den moraliskt riktiga sidan av skalan eftersom den vill framstå som god och ansvarstagande. Rädslan att framstå som ett omoraliskt hot eller en belastning för samhället skapar ett moraliskt tryck att agera rätt. Sammantaget verkar moralisering genom att forma självstyrande subjekt som leds av en inre moralkompass. Denna form av styrning skapar en illusion av autonomi, där individen upplever frihet och ägarskap i sina beslut, trots att handlingsramen är förutbestämd i enlighet med statliga målsättningar, vilket också är själva kärnan i Foucaults styrningsrationalitet.

Utöver individens internaliserade granskning av sina egna beteenden i enlighet med den moraliska skalan, medför även moraliseringen att medborgare kan övervaka varandra i samma logik. I den materiella domänen utövas denna ömsesidiga medborgerliga granskning genom ett samspel av gemensamma normsystem och sociala relationer, men framför allt den fysiska närvaron. Denna närvaro i sociala interaktioner i den analoga världen möjliggör för omvärldens

blickar att disciplinera och reglera individen. De korrigerande signalerna på normavvikelse är omedelbara, däribland avståndstagande kroppsspråk, kommentarer, gester och blickar. Även den fysiska miljöns sociala relationer medför att normefterlevnad eftersträvas för att undvika dåligt rykte och social exkludering. Dessa faktorer medför att medborgarna undviker denna kritik genom att anpassa sitt beteende i enlighet med rådande samhällsnormer. I den digitala miljön fungerar dessa kontrollmekanismer annorlunda eftersom den virtuella kontexten präglas av anonyma interaktioner, där individen bakom kontot ibland inte går att identifiera, vilket otydliggör ansvarskedjan. Dessutom präglas den digitala sfären även av fragmenterade relationer och många parallella normsystem i omlopp samtidigt, vilket innebär att det inte finns en kollektivt reglerande enhet. Dessa unika förutsättningar försvårar medborgarnas interpersonella reglerande kraft, samtidigt som de ovannämnda motivationerna att följa normer i den fysiska världen förloras i det digitala sammanhanget. Detta medför att det digitala beteende som MPF:s kampanj framhäver som moraliskt korrekt blir svårt att kontrollera genom medborgare-till-medborgare-relationer. Konsekvenserna som impliceras av detta är att ansvarsfördelningen riskerar att bli asymmetrisk, vilket innebär att samtidigt som individens ansvar ökar i den digitala kontexten, minskar den mellanmännsliga granskningsmekanismen. Detta härleder att individen förväntas axla ett större ansvar för digital säkerhet, dock med sämre möjlighet att utkräva samma ansvar från andra.

6. Avslutning

I föreliggande kapitel redogörs studiens slutsatser, däribland besvaras studiens forskningsfråga och resultaten placeras i relation till tidigare forskning, varpå studiens empiriska bidrag påvisas. Därefter presenteras ett uppslag för vidare forskning.

6.1 Slutsatser

Syftet med studien var att undersöka hur staten, genom Myndigheten för psykologiskt försvar, framställer individens ansvar i frågor om digital säkerhet. Detta genomfördes genom en kvalitativ innehållsanalys, med avstamp i teorin om neoliberal styrningsrationalitet, av MPF:s offentliga material från kampanjen “Bli inte lurad”. Den forskningsfråga som studien har avhandlat lyder: *“Hur framställs individens ansvar i Myndigheten för psykologiskt försvars kommunikation om digital säkerhet?”*. MPF och deras kampanj “Bli inte lurad” valdes till följd av myndighetens unika uppdrag att stärka medborgarnas motståndskraft i mötet med otillbörlig informationspåverkan, vilket i samband med kampanjens artikulera målsättning att göra individen till en del av Sveriges psykologiska försvar, erbjöd ett aktuellt och analytiskt tacksamt fall för att undersöka den samtida styrningsrationaliteten inom praktiken av digital säkerhet.

Analysen av kampanjmaterialet, som genomfördes genom operationaliserade legitimeringsstrategier, visade att MPF framställer digitala risker som en naturlig och oundviklig del av medborgarnas vardagliga liv. Denna digitala hotbild som myndigheten förmedlar bidrar till en föreställning om ett permanent riskfyllt tillstånd som kräver kontinuerlig vaksamhet och motståndskraft från medborgarna. Till detta införlivades även en normativ dimension, där ett särskilt säkerhetsorienterat och kritiskt beteende i den digitala domänen framställs som önskvärt, i kontrast till impulsivitet och bristande omdöme. Denna moraliska egenskapsladdning förstärktes ytterligare genom att MPF framställer digital säkerhet ett ställningstagande i en kamp mellan rätt och fel, där det goda och sanningsenliga Sverige måste bekämpa de onda och vilseledande främmande makterna. Genom detta arrangemang positionerades myndigheter som förmedlare av bekräftad information, vilket ytterligare förstärkte kampanjens budskap. Tillsammans visade analysen att MPF kommunicerar om den enskilde medborgaren som en central och aktiv säkerhetsaktör i den digitala miljön, vilket, för att besvara studiens forskningsfråga, framställer medborgarens ansvar för digital säkerhet som individuellt och tilltagande i omfattning. I kampanjen framgick att den enskilde individen bär ett personligt ansvar

att minska sin utsatthet genom att vara vaksam, kontrollera källor och söka bekräftad information. Därtill framställdes även medborgarnas digitala ansvar som betydelsefullt för Sveriges kollektiva motståndskraft mot informationspåverkan, där individens mottaglighet för vilseledning får direkta konsekvenser för det demokratiska samhällets mest centrala värden. Således uppmärksammades att medborgarnas digitala vardagshandlingar även tillskrivs nationell säkerhetspolitisk betydelse. Sammantaget framställdes medborgarens ansvar för digital säkerhet som grundläggande och nödvändigt för att upprätthålla såväl personlig trygghet som nationell säkerhet. Myndighetens ansvarsframställning är starkt individualiserad, där medborgaren placeras i centrum för säkerhetsproblemet samtidigt som denne förväntas utgöra den primära försvarslinjen mot digitala hot. Individen tillskrivs såväl kapacitet som moralisk skyldighet att agera motståndskraftigt mot informationspåverkan genom kampanjens uppmaningar till ett kritiskt och rationellt förhållningssätt i den digitala miljön. Således framställer MPF att digital säkerhet är beroende av individens förmågor, snarare än allomfattande samhälleliga och strukturella insatser.

Denna ansvarsframställning kan med fördel förstås i ljuset av neoliberal styrningsrationalitet, där statens styrning omformas i syfte att göra individen till ett självstyrande subjekt, vilket benämns som ansvarsförskjutning från staten till individen. Dessutom, när medborgaren betraktas som en aktiv producent av säkerhet i sin vardag, innebär det att säkerhet blir ett uttryck för personlig förmåga, vilket tillskriver individens agerande med en moralisk dimension. Denna moralisering upprättar ett etiskt ramverk och en styrlogik där normer förmår individen till självreglering i linje med statliga målsättningar, snarare än reglering via tvång och censur. Således synliggör det teoretiska ramverket hur kampanjen inte bara kan förstås som en informationssatsning, utan även som en styrningsteknik för att forma mottagarens beteenden.

Studien styrker tidigare forskning i flera avseenden, däribland Cösters och Westelius (2024) analys av digitaliseringens utmaningar. De lyfter att det samtida digitala samhället möter flera hot till följd av samhällsnivåernas inkapsling i samma digitala system, vilket i sin tur försätter samhället i en sårbar position gällande exponering för digitala risker. Denna studie uppmärksammade att dessa digitala utmaningar även förekom i MPF:s kampanj, där de snarare formulerades som naturliga och oundvikliga hot. Vidare sammanfaller denna studies resultat med Larssons (2019; 2021), Kvarnlöfs (2020), Friedes (2025), Bertilssons (2021) och Ågrens (2024) studier, i synnerhet vad gäller förekomsten av en ansvarsförskjutning för säkerhet från staten till individen, där medborgarna internaliseras i offentliga säkerhetsfrågor genom olika statliga

kommunikationsinsatser. All tidigare forskning förhåller sig till den materiella sfärens krisberedskap och säkerhetstänk, förutom Bertilsson som befinner sig i den digitala sfären, där han visar hur källkritik används som en styrteknik för att forma medborgarna till ansvarstagande beredskapssubjekt.

Trots varierande infallsvinklar applicerat på olika empiriska material, uppmärksammar den tidigare forskningen inom ämnet att den enskilde medborgaren har tilldelats ett tilltagande ansvar för krisberedskap, där medborgaren successivt omformas från en passiv mottagare av säkerhet till en bärande nyckelroll i sitt beredskapsansvar. Den tidigare forskningen är överens om att myndigheternas kommunikationssatsningar, gällande individens säkerhetsansvar, kan förstås som normskapande insatser och att dessa konstruerar en ny idealmedborgare som präglas av säkerhetstänk och krismedvetenhet. Såväl Bertilsson som Larsson tar avstamp i den liberala styrningsrationaliteten, där ansvarstillskrivningen till individen förstås som en ansvarsförskjutning, där staten ämnar forma medborgarnas beteenden i syfte att göra individen mer självstyrande. Kvarnlöf instämmer med denna styrningsteknik, då hon förstår myndigheternas kommunikationsinsatser som ett verktyg för att uppmuntra befolkningen att frivilligt agera i enlighet med statens målsättningar. Detta överensstämmer med denna studies resultat som också visar hur MPF:s kampanj kan betraktas som ett uttryck för neoliberal styrningsrationalitet, där den karaktäristiska indirekta styrningen uppenbaras i myndighetens sätt att framställa individen som fri, men samtidigt forma en handlingsram inom vilken denna frihet kan utövas.

Särskilt relevant är Ågrens förklaring av de etapper genom vilken denna observerade ansvarsförskjutning bedrivs, vilket resonerar väl med denna studies legitimeringsstrategier. Hennes första etapp handlar om att normalisera katastrofer och framställa hot som oundvikliga, samtidigt som staten spelar en perifer roll. Detta överensstämmer med denna studies normaliserings- och auktoriseringsstrategi, där de digitala hoten framställs som en naturlig del av medborgarnas vardagliga liv, samtidigt som staten endast antar en institutionell roll för säkerhet. Den andra etappen berör mobiliseringen av individens handlingar genom känslor av plikt och gemenskap, vilket sammanfaller med moraliseringsstrategins sätt att tillskriva kampanjmottagaren en moralisk skyldighet att agera säkert digitalt för nationens gemensamma värden. MPF:s särskilda fokus på skyddet av svenska värderingar och det demokratiska samhällets fortlevnad överensstämmer med Friedes klarläggande att ansvarsförskjutningen mot medborgare anpassas efter den nationella värdegrunden. Ågrens tredje etapp handlar om att

förankra hotbilden i den aktuella säkerhetspolitiska verkligheten, vilket även uppmärksammades i denna studie, delvis genom normaliseringsstrategin, men även genom narrativiseringsstrategin, där berättelser om samtidens antagonistiska och främmande makter förstärker kampanjens budskap ytterligare.

Samtidigt som studien förhåller sig i linje med tidigare forskning, erhåller den även ett eget empiriskt bidrag i form av dess unika tonvikt i den digitala domänen, vilket integreras i forskningsdiskussionen om den redan etablerade ansvarsförskjutningen av säkerhet, men som i huvudsak har förhållit sig till den materiella sfären. Genom studiens systematiska behandling av Myndigheten för psykologiskt försvars kampanj “Bli inte lurad” uppvisas samma ansvarsförskjutning, närmare bestämt ett tilltagande ansvar tillskrivit individen att motstå och navigera bland risker och hot, som i detta fall befinner sig i digitaliseringens säkerhetslandskap. Studiens mest centrala bidrag är dock hur moralisering framträder som social mekanism i samband med ansvarsförskjutningen. Studien visar att individens digitala säkerhetsansvar placeras i ett moraliskt ramverk, där ett visst önskvärt beteende framställs som moraliskt riktigt, medan dess motsats som normativt klandervärd. Därmed bidrar studien med en fördjupad förståelse av hur moralisering är verksam i och förstärker ansvarsförskjutningen från staten till individen i frågor gällande digital säkerhet.

6.2 Vidare forskning

Fortsättningsvis kan vidare forskning ta flera olika riktningar för att ytterligare fördjupa förståelsen om samspelet mellan moralisering och ansvarsförskjutning i den digitala miljön. Ett möjligt uppslag är att undersöka hur detta samspel utvecklas över tid i takt med digitaliseringens framsteg, i synnerhet med tanke på framväxten av artificiell intelligens. Även en möjlig inriktning för vidare forskning är att applicera samma teoretiska ramverk och operationaliserade metod på andra myndigheter som också arbetar med digital säkerhet och som kommunicerar direkt till befolkningen, däribland Myndigheten för civilt försvar. Därtill kan komparativa analyser av myndigheter emellan vara relevant, där deras respektive framställningar av individens roll för digital säkerhet jämförs. Ytterligare en möjlig forskningsinriktning är att undersöka andra nationella eller internationella motsvarigheter till MPF:s kampanj, såsom kampanjen “Tänk säkert” driven av bland annat Myndigheten för civilt försvar och Polisen eller UNESCO:s globala upplysningskampanj #ThinkBeforeSharing, vilket möjliggör att undersöka potentiella variationer i framställningen av individens digitala ansvar. Framtida forskning kan även ta

moraliseringsperspektivet vidare, däribland genom studier av mottagarperspektivet, närmare bestämt hur medborgarna tar emot och omsätter i beteende de kampanjbudskap som individualiserar ansvar med hjälp av moraliseringsstrategier.

7. Referenser

7.1 Litteratur

- Bergström, J. (2016). *Vem bär ansvaret för samhällets katastrofriskreducering?* I Becker, P. och Ullberg-Baez, S. (eds). *Katastrofriskreducering: Perspektiv, praktik, potential*. Lund: Studentlitteratur, 81–104.
- Bertilsson, F. (2021). *Source Criticism as a Technology of Government in the Swedish Psychological Defence: The Impact of Humanistic Knowledge on Contemporary Security Policy*. *Humanities* 10:13.
- Boréus, K. & Kohl, S. (2019). *Innehållsanalys*. I Boréus, K. & Bergström, G. (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Brady, M. (2014). *Ethnographies of Neoliberal Governmentalities: from the neoliberal apparatus to neoliberalism and governmental assemblages*. *Foucault Studies*, No. 18, 11–33.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Stockholm: Liber.
- Clegg, S. (2019). *Governmentality*. *Project Management Journal*. Vol. 50(3), 266–270.
- Cöster, M. & Westelius, A. (2024). *Digitalisering*. 2 uppl. Stockholm: Liber.
- Davoudi, S. (2016) *Resilience and Governmentality of Unknowns*. I Bevir, M. (ed.) *Governmentality after Neoliberalism*. London: Routledge.
- Dean, M. (2010). *Governmentality: power and rule in modern society*. 2 uppl. SAGE Publications.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A. & Wängnerud, L. (2024). *Metodpraktikan: Konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. 6 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik.
- Foucault, M. (1982). *The Subject and Power*. *Critical Inquiry*. Vol. 8(4), 777–795.
- Friede, A. M. (2025). “Security, first of all, begins at home”: How Finland, Latvia, and Germany prepare “ordinary people” for crises. *European Policy Analysis*, 11, 114–137.

- Hier, S. P. (2008). *Thinking beyond moral panic: Risk, responsibility, and the politics of moralization*. *Theoretical Criminology*, 12(2), 173–190.
- Hunt, A. (2003). *Risk and Moralization in Everyday Life*. I A. Doyle & D. Ericson (eds.) *Risk and Morality*. University of Toronto Press. 165–192.
- Johansson, J. & Hassel, H (2016). *Beroendens betydelse i det sammankopplade samhället*. I Becker, P. och Ullberg-Baez, S. (eds). *Katastrofriskreducering: Perspektiv, praktik, potential*. Lund: Studentlitteratur, 293–316.
- Joseph, J. (2013). *Resilience as embedded neoliberalism: a governmentality approach*. *Resilience*, 1(1), 38–52.
- Klingberg, G. & Hallberg, U. (2021). *Kvalitativa metoder helt enkelt!* Lund: Studentlitteratur.
- Krüger, M. (2019). *Building Instead of Imposing Resilience: Revisiting the Relationship Between Resilience and the State*. *International Political Sociology*, 13, 53–67.
- Kvarnlöf, L. (2020). *Hur kan vi förstå hemberedskap? En orientering i hemberedskap som politiskt och empiriskt fenomen*. Risk and Crisis Research Center. RCR Working Paper Series 2020:1.
- Larsson, O. (2019). *Ansvarsförskjutning och liberal styrning i skapandet av krismedvetna medborgare*. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 121(4), 599–626.
- Larsson, O. (2021). *The connections between crisis and war preparedness in Sweden*. Försvarshögskolan, Marinsektionen.
- Lemke, T. (2002). *Foucault, Governmentality, and Critique*. *Rethinking Marxism*, 14:3, 49-64.
- Lemke, T. (2019). *Foucault's Analysis of Modern Governmentality: A Critique of Political Reason*. New York: Verso Books.
- Li, T. M. (2008). *Governementality*. Canadian Anthropology Society. *Anthropologica*, Vol. 49, No. 2 (2007), 275-281.
- Lorenzini, D. (2023). *Foucault, governmentality, and the techniques of the self*. I Tazzioli, M. & Walters, W. (eds.) *Handbook on Governmentality*. Edward Elgar Publishing Limited, 22–37.
- MPF. (2024). *Bli inte lurad – En handbok om att känna igen och hantera desinformation, vilseledning och propaganda*. Tillgänglig: [länk](#) (hämtad 2025-11-11).
- MPF. (2025). *Vårt uppdrag*. Tillgänglig: [länk](#) (hämtad 2025-11-12).

Nilsson, R. (2018). *Foucault: en introduktion*. Malmö: Égalité.

Rose, N. & Miller, P. (2010). *Political power beyond the State: problematics of government*. The British Journal of Sociology. 61(1), 271–303.

Rådestad, C. & Larsson, O. (2018). *Responsibilization in contemporary Swedish crisis management: Expanding 'bare life' biopolitics through exceptionalism and neoliberal governmentality*. Critical Policy Studies. 14(1): 86–105.

Skr. 2024/25:121. *Nationell strategi för cybersäkerhet 2025–2029*. Stockholm: Försvarsdepartementet.

SOU 2020:29. *En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Vaara, E., Tienari, J. & Laurila, J. (2006). *Pulp and Paper Fiction: On the Discursive Legitimation of Global Industrial Restructuring*. Organization Studies, 27(6), 789–813

Ågren, M. (2024). *Responsibilization as a return to collectivity? Legitimizing the responsabilization of preparedness: the case of the Swedish Civil Contingencies Agency (MSB)*. Corporate Communications: An International Journal, Vol. 29 No. 7: 92–108.

7.2 Empiriskt material

MPF. (2024). *Handbok för privatpersoner*. Tillgänglig: [länk](#) (hämtad 2025-12-15).

MPF. (u.å-a). *Begrepp att känna till*. Tillgänglig: [länk](#) (hämtad 2025-12-15).

MPF. (u.å-b). *Du är en del av Sveriges psykologiska försvar*. Tillgänglig: [länk](#) (hämtad 2025-12-15).

MPF. (u.å-c). *Egen fri vilja – eller grundlurad?* Tillgänglig: [länk](#) (hämtad 2025-12-15).

MPF. (u.å-d). *Lär dig knepen!* Tillgänglig: [länk](#) (hämtad 2025-12-15).